

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rapport

R 17:1972

TEKNISKA HÖGSKOLAN I LUND
SEKTIONEN FÖR VÄG- OCH VAJTEN
BIBLIOTEKET

**Servicebostäder för
enpersonshushåll —
planeringsunderlag**

Christina Engdahl

Byggforskningen

Servicebostäder för enpersonshushåll – planeringsunderlag

Christina Engdahl

I rapporten redovisas underlag för planering av servicebostäder för enpersonshushåll. Materialet har delvis publicerats i "Ungdom – bostad. Betänkande avgivet av ungdomsbostadsutredningen. SOU 1970:43".

Med servicebostad menas i detta sammanhang en bostad som har karaktären av genomgångsbostad och som faller utanför de krav som dikteras av "God bostad" 1964.

Planeringsunderlaget presenteras i form av en serie planexempel för vilka relationskostnader beräknats. Dessutom redovisas de förutsättningar som legat till grund för projekteringen samt den projekteringsmetodik som tillämpats.

För det stora flertalet ensamstående i vårt samhälle förblir smålägenheten även på lång sikt det enda realistiska bostadsalternativet. Målet från statsmakternas sida med servicebostäderna är framför allt att ge ökade möjligheter till individuellt boende för småhushåll – främst yngre ensamstående. Genom rationell projektering och produktion avser man att ge servicebostäderna sådan kvalitet att de kan ersätta inboendemarknaden och även finna efterfrågan på lång sikt. Ett steg i denna riktning är den genomgång av lägenhetsplaner, som gjorts i föreliggande utredning.

Lägenheter med olika standard vad beträffar kokmöjligheter har studerats. Sålunda finns både varianter utan kokmöjlighet, som förutsätts ha del i gruppök, och varianter med kokskåp och matplats inom lägenheten.

Lägenheterna kan tänkas förlagda antingen i kollektivhus eller insprängda i vanlig hyreshusbebyggelse. Modulanspassning till 3M har genomförts.

Varje lägenhet är besöksanpassad för rullstolsbunden person.

Den projekteringsmetodik som använts bygger på samma principer som tillämpats i rapport R41:1970 från Bygghuset, "Planutformning av bostadsrum" (se FIG. 1).

Lägenheterna är uppbyggda av ett begränsat antal planelement som systematiserats i tre olika planserier. Planserie A har entré- och hygienutrymmen innanför bostadsrummet mot korridor eller trapphus. Planserie B har entré- och hygienutrymmen sidoordnade i förhållande till bostadsrummet. Planserie C är en serie genomgående lägenheter med utrymme för kokenhet, matplats och entréutrymme åt ena sidan samt bostadsrummet förlagt till motstående fasad. Exempel ges i FIG. 2.

Ett försök till analys av hur variationer i bredd- och djupmått samt dörrplaceringar inverkar på rummets möblerbarhet och lägenhetens planelement har gjorts.

De olika breddmått vid serie A och C ger olika konsekvenser för entréutformning och möblerbarhet hos bostadsrummet:

- Breddmått 31 M medger endast duschrum. Förvaringen måste lösas med klädskåp.
- Breddmått 34 M medger duschrum och högsåp i entrézonen, men sängen kan då inte placeras med långsida mot innervägg. Placeras dörren i hörn ryms badrum, och det finns möjlighet att placera sängen med långsida mot innervägg. I detta fall måste förvaringen lösas med klädskåp.
- Breddmått 37 M medger duschrum och högsåp samt sängen placerad med långsida mot innervägg. Lösning med badrum är olämplig från måttsynpunkt.

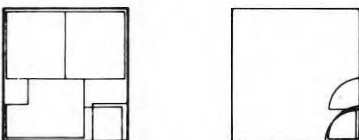
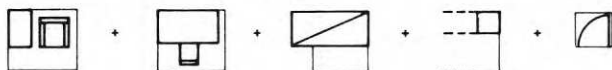

FIG. 1. Exempel på projekteringsmetodik. Kombinationer av möbelrutor till ett generellt rum. Skala 1:200.

Bygghuset Sammanfattningar

R17:1972

Nyckelord:

bostadsplanering, enpersonsbostad, planeringsunderlag, kostnader.

Rapport R17:1972 avser projekt 149 vid Statens institut för byggnadsforskning.

UDK 728.226
728.1:64.04
SfB A
ISBN 91-540-2028-X

Sammanfattning av:

Engdahl, C., 1972, *Servicebostäder för enpersonshushåll – planeringsunderlag*. (Statens institut för byggnadsforskning) Stockholm. Rapport R17:1972, 48 s., ill. 15 kr.

Rapporten är skriven på svenska med svensk och engelsk sammanfattning.

Distribution:

Svensk Byggtjänst
Box 1403, 111 84 Stockholm
Telefon 08-24 28 60

Grupp: byggnadsprojektering

- Breddmått 40 M medger alltid badrum och högskåp i entrézonen samt sängen placerad med långsida mot innervägg.
- Rummets bredd- eller djupmått bör vara minst 40 M för att sängen skall kunna placeras med långsida mot innervägg.

Av lägenheterna i serie B har de flesta entré- och hygienutrymmen samt eventuellt pentryt sidosluttade i förhållande till bostadsrummet. På grund av att dör-

ren till bostadsrummen kan placeras på rummets långsida får bostadsrummen i denna serie som regel en större möblerbarhet än rum med motsvarande mått i serierna A och C. Några planexempel på standardnivå 3 visar en planorganisation som medger att pentryt nås från bostadsrummet. Dessa rum med två dörrar har en begränsad möblerbarhet, men entré- och kommunikationsytorna kan minimeras. Se FIG. 3.

Av kostnadsjämförelsen framgår att

serie B:s lägenheter är dyrare än serie A:s och C:s vid kollektiv förläggning beroende på stor fasadyta och därmed stor erforderlig korridoröyta. Skillnaden mellan de olika serierna är däremot mycket liten, då lägenheterna förläggs insprängt.

En lägenhet med 3 m² andel i gruppök kan erhållas till ungefär samma kostnad som en lägenhet med egen kokmöjlighet inom lägenheten och 1 m² större bostadsyta.

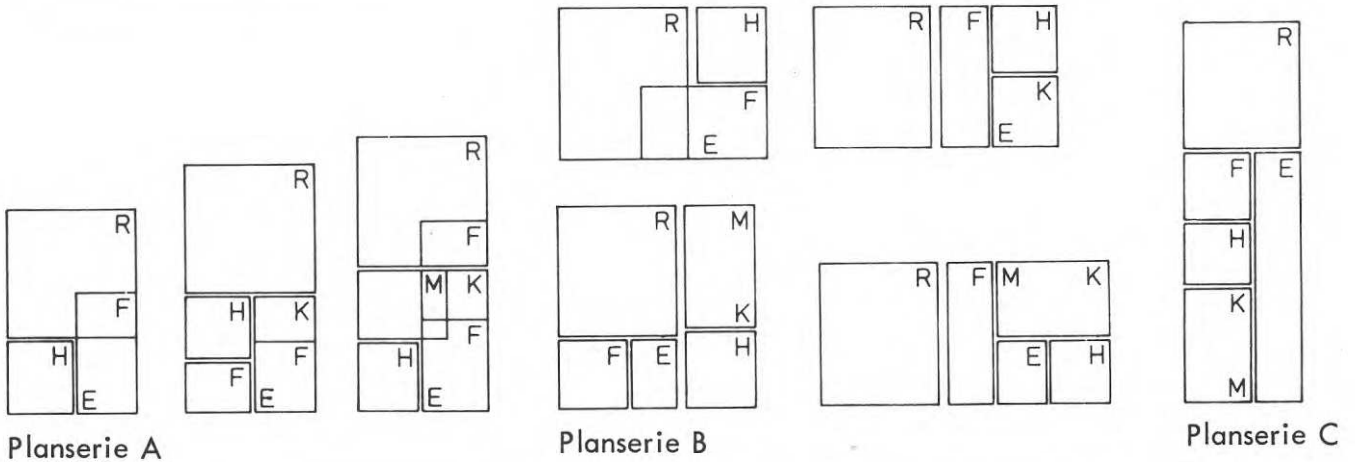

FIG. 2. Planorganisation, exempel ur de olika serierna. Skala 1:200.

FIG. 3. Exempel på lägenhetsplaner, skala 1:200. Varje lägenhet har betecknats efter planserie (A, B, C) och standardnivå (1, 2, 3).

Service flats for one-person households – planning brief

Christina Engdahl

The report discusses a brief drawn up on the planning of service flats for one-person households. Part of the material has already been published in "Ungdom – bostad (Youth and housing), report by the Commission on Housing for Young People. SOU 1970:43".

The term "service flat" in this context refers to a dwelling of a temporary nature which falls outside the sphere of "God bostad (Good Housing)" 1964.

The planning brief takes the form of a series of plans for which the relative costs have been calculated. It also lists the prerequisites on which the design work was based and gives details of the design method used.

A small flat is for the majority of single persons in this country the only realistic alternative as regards a dwelling of their own. The Government's aim in sponsoring service flats is primarily to provide small households with better chances of obtaining a home of their own, and here in particular young single persons. The idea is to use rational design and construction methods in order to produce service flats of a quality which justifies their replacing rented rooms and which will guarantee a demand for them even in the long term. A step in this direction is the review of plans of dwellings conducted by the commission behind the present report.

A study has been made of flats of varying standard as regards cooking facilities. This revealed variants lacking cooking facilities but assumed to have access to a communal kitchen, and variants having their own mini-kitchen and dining area.

There are two possibilities regarding the location of service flats; either they may be grouped together in special blocks of service flats or they may be interspersed among rented flats in ordinary blocks. Modular co-ordination on the basis of 3M has already been introduced.

Each flat is designed so as to be ac-

cessible to visitors confined to wheel-chairs.

The design methods used are based on the same principles as those used in Report R41:1970 published by the National Swedish Institute for Building Research, "Planutformning av bostadsrum (Room layouts)" (see FIG. 1).

The flats are constructed using a limited number of planning elements systematized into three separate planning series. Series A has halls and sanitary facilities adjacent to stairs or corridor, the bed-sitting room being situated beyond these. In Series B, hall and sanitary facilities are ranged alongside the room in relation to corridors etc. Series C, however, is a series of through flats with kitchen and dining area plus hall along one facade and the room along the other. Examples of plans are shown in FIG. 2.

An attempt was subsequently made to analyse how variations in widths and depths of units and of the positions of doors affect the furnishing potential of the room and the planning elements making up the flat.

The consequences of the different widths found in Series A and C differ as regards design of halls and furnishing potential of rooms.

- A width of 31M leaves room for a shower compartment only. The problem of storage must be solved by providing a walk-in cupboard.
- A width of 34M leaves room for a shower compartment and floor-to-ceiling cupboard in the entrance zone. The bed, however, cannot be placed along the inner wall. If the door is located in a corner, there is then room for a bathroom and the bed can also be placed along the inner wall. On the other hand, if this layout is chosen, a walk-in cupboard must be provided for storage.
- A width of 37M leaves room for a shower compartment, floor-to-ceiling storage cupboard and for placing the bed along the inner wall.

National Swedish Building Research Summaries

R17:1972

Key words:

housing planning, one-person dwelling, planning brief, costs.

Report R17:1972 refers to project 149 conducted at the National Swedish Institute for Building Research.

UDC 728.226
728.1:64.04
SfB A
ISBN 91-540-2028-X

Summary of:

Engdahl, C, 1972, *Servicebostäder för enpersonshushåll – planeringsunderlag*. Service flats for one-person households – planning brief. (Statens institut för byggnadsforskning) Stockholm. Report R17:1972, 48 p., ill. Sw. Kr. 15.

The report is in Swedish with Swedish and English summaries.

Distribution:

Svensk Byggtjänst
Box 1403, S-111 84 Stockholm
Sweden

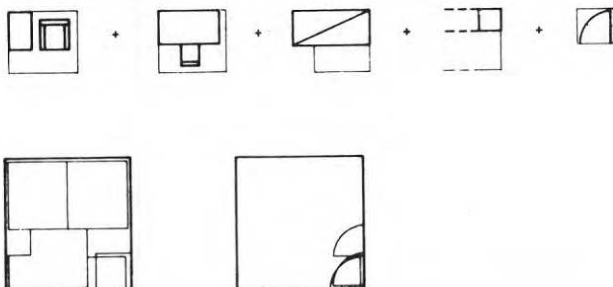

FIG. 1. Example of design methods. Combinations of furnishing squares to form a complete room. Scale 1:200.

The bathroom, however, is unsatisfactory from the point of view of dimensions.

- A width of 40M always leaves room for a bathroom and a floor-to-ceiling storage cupboard in the entrance zone and for placing the bed along the inner wall.
- The width or depth of the room should be at least 40M to leave room for the bed along the inner wall.

Most of the flats making up Series B are planned so that their entrances and sanitary facilities, and possibly also cook-

ing facilities, are situated alongside the room as seen in relation to the outside wall. In that the door to the room can be situated in the longest wall, the bed-sitters in this series have as a rule better furnishing potential than rooms with corresponding dimensions in Series A and C. Some of the plans at standard level 3 are so arranged that the kitchenette is reached from the room. The furnishing potential of these rooms is reduced in that they have two doors, but entrance and circulation space, on the other hand, can be kept to a minimum. (See FIG. 3.)

Cost comparisons show that flats belonging to Series B are more expensive than those in Series A and C when constructed in the form of a service block. This is due to their greater frontage and the correspondingly greater area taken up by corridor. The difference in cost between the three series is, however, minute when they are interspersed with standard flats in ordinary blocks.

A flat having a share of 3 m² in a communal kitchen can be built for approximately the same cost as a flat with its own cooking facilities and 1 m² more in floor area.

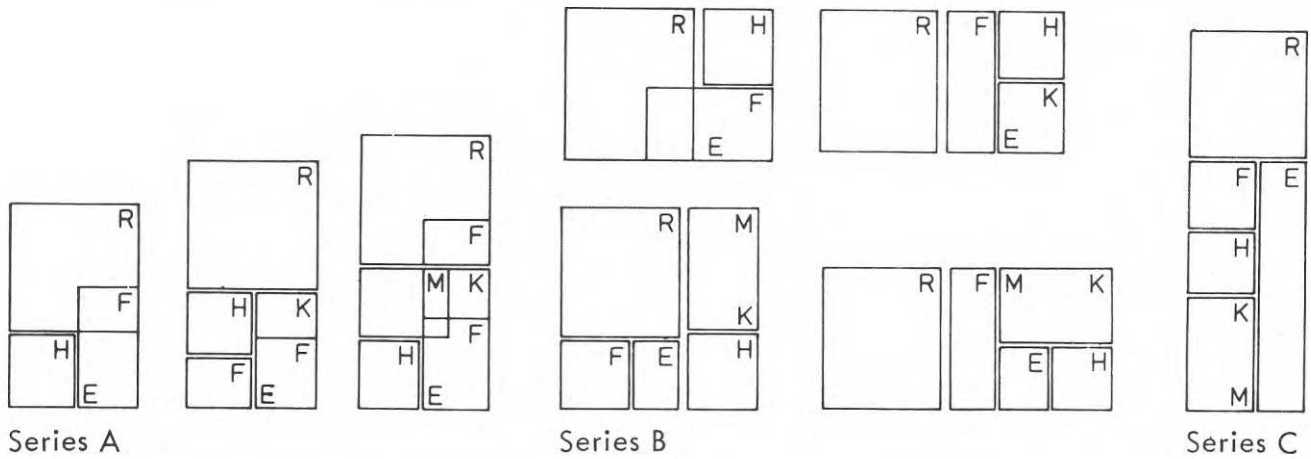

FIG. 2. Plans. Examples taken from the different series. Scale 1:200.

FIG. 3. Plans of flats. Scale 1:200. Each flat is coded according to series (A, B, C) and standard (1, 2, 3).

Rapport R17:1972

SERVICEBOSTÄDER FÖR ENPERSONSHUSHÅLL
- PLANERINGSUNDERLAG

SERVICE FLATS FOR ONE-PERSON HOUSEHOLDS
- PLANNING BRIEF

av Christina Engdahl

Denna rapport avser projekt 149 vid Statens institut för byggnadsforskning. Arbetet har skett med anslag från Statens råd för byggnadsforskning. Försäljningsintäkterna tillfaller fonden för byggnadsforskning.

Statens institut för byggnadsforskning, Stockholm
ISBN 91-540-2028-x

FÖRORD

Av ungdomsbostadsutredningen fick Statens institut för byggnadsforskning i uppdrag att utarbeta och kostnadsstudera ett planeringsunderlag för servicebostäder för enpersonshushåll.

Arbetet utgjordes av en metodisk genomarbetning av ett stort antal lägenhetsvarianter med olika utrymmes- och utrustningsstandard, som sedan kostnadsberäknades.

Av dessa planvarianter har en del publicerats i "Ungdom - bostad. Betänkande avgivet av ungdomsbostadsutredningen. SOU 1970:43". Stockholm 1970.

Materialet presenteras här i sin helhet.

Under arbetets gång har kontinuerligt samråd ägt rum med överingenjör Anna Borelius och arkitekterna Elisabet Edsjö och Leif Hedtjärn, bostadsstyrelsens tekniska byrå, samt byrådirektör Tomas Lundblad, studentbostadskommittén. Professor Sven Olof Brattgård har konsulterats i handikappfrågor. Kostnadsberäkningarna har utförts av ingenjör Stig Johansson. Uppritningen har utförts av fru Ingemo Lindberg. Projektledare har varit arkitekt Sven Thiberg.

Stockholm den 16 februari 1971

Christina Engdahl

INNEHÅLL

FIGURFÖRTECKNING, SVENSK	6
FIGURFÖRTECKNING, ENGELSK (CAPTIONS)	7
INLEDNING	9
1 BAKGRUND OCH MÅLSÄTTNING	10
1.1 Den bostadspolitiska målsättningen. Bostads- byggnadsutredningen	10
1.2 Småhushållens bostadssituation. Ungdoms- bostadsutredningen	11
1.2.1 Bostäder för småhushåll	11
1.2.2 Ungdomens bostadssituation	11
1.2.3 Invandrarnas bostadssituation	11
1.2.4 Övriga ensamståendes bostadssituation	12
1.2.5 Mål	12
2 PROJEKTERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	13
2.1 Ungdomsbostadsutredningens standardkrav	13
2.1.1 Möbelinnehåll. Möblerbarhet	13
2.1.2 Hygienstandard	13
2.1.3 Förvaring	13
2.1.4 Kokmöjlighet. Matplats	14
2.1.5 Bostadskomplement	14
2.2 Allmänna krav	14
2.2.1 Handikappanpassning	14
2.2.2 Modulanpassning	15
3 PROJEKTERINGSMETODIK	16
3.1 Lägenheternas planelement	16
3.1.1 Bostadsrum	16
3.1.2 Övriga planelement	18
3.2 Lägenheternas planorganisation	18
3.3 Modulanpassning	18
4 PLANERINGSUUNDERLAG	22
4.1 Lägenheternas planelement	22
4.1.1 Bostadsrum	22
4.1.2 Hygienrum	22
4.1.3 Utrymme för förvaring	22
4.1.4 Utrymme för kokenhet	23
4.1.5 Utrymme för matplats	23
4.2 Bostadskomplement	24
4.3 Lägenhetsplaner	24
5 KOSTNADSJÄMFÖRELSE	42
5.1 Förutsättningar för kostnadsjämförelsen	42

INNEHÅLL (forts.)

5.2	Redovisning av kostnader	44
6	VÄRDERING	46
6.1	Analys av lägenhetsplanerna och deras egenskaper .	46
6.2	Analys av kostnadsjämförelsen	46

FIGURFÖRTECKNING

- FIG. 1. Möbelinnehåll och möbelmått.
- FIG. 2. Möbelrutor. Alternativa kombinationer.
- FIG. 3. Kombinationer av möbelrutor till ett generellt rum, exempel.
- FIG. 4. Planorganisation. Planserie A.
- FIG. 5. Planorganisation. Planserie B.
- FIG. 6. Planorganisation. Planserie C.
- FIG. 7. Modul Anpassning. Tillämpade måttprinciper.
- FIG. 8. Bostadsrum.
- FIG. 9. Hygienrum.
- FIG. 10. Utrymme för förvaring.
- FIG. 11. Utrymme för kokenhet.
- FIG. 12. Utrymme för matplats.
- FIG. 13. Lägenhetsplaner.
- FIG. 14. Lägenheternas placering i olika typer av hus. Planserie A.
- FIG. 15. Lägenheternas placering i olika typer av hus. Planserie B.
- FIG. 16. Lägenheternas placering i olika typer av hus. Planserie C.
- FIG. 17. Jämförelse mellan relativ kostnad per lägenhet för de olika planserierna. Lägenheterna förlagda i kollektivhus.
- FIG. 18. Jämförelse mellan relativ kostnad per lägenhet för de olika planserierna. Lägenheterna förlagda insprängda.

CAPTIONS

- FIG. 1. Furniture and its dimensions.
- FIG. 2. Furnishing squares. Alternative combinations.
- FIG. 3. Combinations of furnishing squares to form a complete room. Example.
- FIG. 4. Plan. Series A.
- FIG. 5. Plan. Series B.
- FIG. 6. Plan. Series C.
- FIG. 7. Modular co-ordination. Dimensional principles.
- FIG. 8. Bed-sitting room.
- FIG. 9. Room containing sanitary facilities.
- FIG. 10. Storage space.
- FIG. 11. Space for cooking facilities.
- FIG. 12. Space for eating.
- FIG. 13. Plans.
- FIG. 14. Location of flats in different types of blocks. Series A.
- FIG. 15. Location of flats in different types of blocks. Series B.
- FIG. 16. Location of flats in different types of blocks. Series C.
- FIG. 17. Comparison of relative costs per flat for the different series. Flats in service blocks.
- FIG. 18. Comparison of relative costs per flat for the different series. Flats interspersed in ordinary blocks.

INLEDNING

Projektet har gällt utarbetande av ett planeringsunderlag för enpersonsostäder samt en utredning om variationer i kostnader vid olika planlösning, lägenhetsstorlek och utrustningsstandard samt vid olika hustyper.

Myndigheternas målsättning är att temporärt fylla behovet av enpersonsostäder med s.k. serviceostäder. För att dessa skall komma till stånd fordras en politisk och ekonomisk insats. Kravet på att dessa smålägenheter skall kunna byggas någorlunda billigt utgör en av förutsättningarna för förverkligandet.

Med serviceostad menas i detta sammanhang en lägenhet avsedd för en boende, antingen insprängd eller förlagd till någon form av gemensamhetsanläggning. Ostaden skall ha sådan standard att den går under rubriken serviceostad. En sådan ostad har karaktären av genomgångsostad och faller utanför de krav som dikteras av God ostad 1964, som bara formulerar krav för permanentostäder.

I föreliggande rapport redovisas planeringsunderlaget i form av en serie planexempel för vilka relationskostnader beräknats. Dessutom redovisas de förutsättningar som legat till grund för projekteringen samt den projekteringsmetodik som tillämpats.

Planstudiernas allmänna målsättning samt riktlinjerna för utrymmes- och utrustningsstandarden har angivits av ungdomsostadsutredningen.

1 BAKGRUND OCH MÅLSÄTTNING

1.1 Den bostadspolitiska målsättningen. Bostadsbyggnadsutredningen

Bostadsbyggnadsutredningen har studerat bostadsefterfrågan - den antalsmässiga efterfrågan och utrustningsstandardefterfrågan - samt dess samband med hushållstyp och inkomst.

För de hushållskategorier - enpersonshushållen - som denna rapport avser har utredningen kommit fram till vissa riktlinjer för planering och projektering.

Enligt utredningens beräkningar skulle det år 1975 finnas omkring 3,2 milj. hushåll som efterfrågar egen lägenhet. Knappt två tredjedelar av denna efterfrågan skulle emanera från gifta hushåll. De gifta hushållens hushållskvot - andel hushåll som efterfrågar egen lägenhet - är mättad, dvs. nära ett. Endast för de yngsta åldersklasserna och för den äldsta har det ansetts rimligt att en ökning kan ske av hushållskvoterna fram till år 1975.

För ogifta män och kvinnor råder en stark korrelation mellan inkomstens storlek och hushållskvotens höjd. De flesta unga ensamstående och också många äldre har en förhållandevis låg inkomst. Mycket talar för att dessa grupper skulle skaffa sig egen bostad i större utsträckning än som nu är fallet om de kunde erhålla en sådan till rimligt pris.

Jämfört med fördelningen år 1960 kommer en kraftig ökning av enpersonshushållens antal att ske. Enpersonshushållen beräknas svara för ca 27 % av hushållstyperna.

Ålderspensionärernas bostadssituation är ofta dålig - framför allt vad gäller utrustningsstandarden i lägenheterna och möjligheterna till kollektiv service. Många av pensionärerna kommer att behöva samhällets stöd för att lösa sin bostadsfråga.

Bostadsbehov och bostadsönskemål bland speciella boendekategorier - t.ex. ungdomar, äldre personer och personer med rörelsesvårigheter eller med olika slag av psykiska handikapp - bör tillgodoses och ges en hög prioritet i konkurrensen om produktionsresurserna.

Utredningens allmänna uppfattning är att man bör sträva efter att inpassa specialbostäderna i den vanliga bebyggelsen. Ett visst behov av kollektivhus för speciella kategorier förefaller dock rimligt att räkna med även för framtiden, eftersom den service som dessa ger sina hyresgäster är av sådan art att den inte med fördel kan åstadkommas i samverkan med andra kategorier av hushåll.

1.2 Småhushållens bostadssituation. Ungdomsbostadsutredningen

1.2.1 Bostäder för småhushåll

Under perioden 1960 - 1965 har enpersonshushållen ökat med 19 % och beräknas fortsätta att öka i samma takt.

Samtidigt har i bostadsbeståndet lägenheter bestående av ett rum och kök med varianter minskat med 14 %. En kompensation för det minskade antalet smålägenheter är främst att hänföra till olika typer av specialbostäder såsom studentbostäder, ålderdomshem, ungdomshotell, pensionärsbostäder etc.

För det stora flertalet ensamstående förblir smålägenheten även på lång sikt ett realistiskt alternativ - det enda.

1.2.2 Ungdomens bostadssituation

En skälig bostadsstandard för ungdomar i och omkring övre tonåren är tillgång till eget rum. En stor del av tvårumsbostäderna för familjer med hemmaboende ungdomar och en inte ringa del av trerumsbostäderna uppvisar brister i utrymmesstandarden som upplevs negativt av de boende.

De ungdomar som lämnar sina föräldrahem flyttar ofta till större tätorter med bostadsbrist. Ofta har de inte ekonomisk möjlighet att efterfråga nybyggda smålägenheter. En mycket betydande del av ungdomarna hamnar i inneboenderum, som brister i fråga om utrustning och möjlighet till ostört privatliv.

När det gäller bostadens kvalitet visar de ogifta ungdomarnas bostäder stora brister och standarden är lägre än för de gifta hushållen.

Studenternas bostadssituation påminner mycket om övriga ungdomskategoriernas, med den stora skillnaden att universitetsstäderna satsar hårt på studentbostäder i kategorihus med hög utrustnings- och servicestandard. Studentbostadsområdena har ofta kommit att planeras utan samband med omkringliggande bebyggelse. Insprängda lägenheter i vanlig flerfamiljshusbebyggelse har dock blivit vanligare under 1960-talet.

Industrins bostadsförening har sedan gammalt uppfört bostäder för industrins anställda; för ensamstående i huvudsak i form av möblerade rum i olika typer av förläggningar, s.k. ungarbostäder. Yngre anställda har ofta varit tveksamma när det gäller att acceptera bostad i förläggning.

Motsvarande tillfälliga bostäder för arbetare uppförs också av arbetsmarknadsstyrelsen.

1.2.3 Invandrarnas bostadssituation

Alltsedan andra världskriget har en betydande invandring skett till Sverige. Under 1960-talet har bruttoinvandringen varierat mellan 25 000 och 66 000 personer årligen. Invandrarna kännetecknas av stor rörlighet. En betydande del utvandrar efter en längre eller kortare tids vistelse i landet.

Invandrarna och särskilt de ogifta söker sig i mycket stor utsträckning till de expansiva regionerna i landet. I de tre storstadsregionerna håller det på att växa fram "invandrarkolonier" i innerstadsdelar med äldre och omodern bebyggelse. Av betydelse för assimileringen är bl.a. på grund av språksvårigheterna att en boendemiljö kan erbjudas, där tillfälle till kontakt med svenskspråkiga finns.

1.2.4 Övriga ensamståendes bostadssituation

Vid skilsmässa brukar den part som får vårdnaden av de eventuella minderåriga barnen även få disponera familjebostaden. Den andra parten hamnar därvid ofta i en svår bostadssituation, där inneboenderum, ungarshotell eller liknande utgör de enda bostadsalternativen. Vid skilsmässan uppstår för flertalet av olika skäl behov av temporär lösning av bostadsfrågan.

Detsamma gäller många av de människor som av olika anledning tillfälligt vistats på skilda former av vårdanstalter. När de kommer ut igen har de ofta ingen bostad att återvända till.

1.2.5 Mål

Ungdomsbostadsutredningen har funnit att de mål som bör uppnås för att förverkliga bl.a. direktivens intentioner kan formuleras på följande sätt:

- att skapa ökade möjligheter till individuellt boende för ungdomar m.fl. småhushåll
- att skapa tillgång till god bostadsstandard, service och gemenskap
- att underlätta rörlighet inom och till bostadsmarknaden, särskilt på expanderande orter
- att erbjuda bostäder till självkostnadspris och utan särskilt vinstintresse
- att genom rationell projektering och produktion åstadkomma ekonomiskt utformade servicebostäder av sådan kvalitet att de kan ersätta inneboendemarknaden och även på lång sikt finna efterfrågan
- att integrera de nu förefintliga specialbostadsformerna så att de kan utnyttjas av alla
- att med åtgärder som är ägnade att tillfredsställa bostadspolitiska och bostadssociala krav, i övrigt skapa förbättrad tillgång för småhushåll (främst yngre ensamstående).

2 PROJEKTERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

2.1 Ungdomsbostadsutredningens standardkrav

2.1.1 Möbelinehåll. Möblerbarhet

Enligt undersökningar som gjorts i befintliga enpersonsostäder, främst ungdomsbostäder, tycker de flesta boende att deras rum är för små. Sängen går ofta inte att placera bra på mer än ett sätt. Någon möjlighet att möblera för samvaro runt sängen finns inte alltid.

Ungdomsbostadsutredningen har därför funnit det angeläget att bostadsrummet skall ge god möblerbarhet samt medge flera möbleringsalternativ.

Kravet på rumsstandard har formulerats så att rummet bör medge:

Ljus arbetsplats med plats för skrivbord, 170 x 90 cm

Bokhyllor med plats för fem hyllmeter böcker

Sovplats, 210 x 95 cm

Sällskapsutrymme för fyra personer, där sängen ingår i gruppen

Flera möbleringsalternativ.

2.1.2 Hygienstandard

Många av dagens enpersonsostäder saknar tillgång till eget hygienutrymme. Detta har ungdomsbostadsutredningen funnit oförenligt med de standardkrav man rimligtvis bör ha på varje form av bostad. De gjorda undersökningarna visar också på att det just är på hygiensidan de boende önskar sig förbättringar. Något för ungdomarna speciellt är den starka betoningen av hygienutrustningens betydelse för trivseln.

Kravet på hygienstandard har formulerats sålunda:

Varje lägenhet utrustas med hygienutrymme inrymmande toalettstol och tvättfat samt dusch eller badkar.

2.1.3 Förvaring

Gjorda undersökningar i befintliga enpersonsostäder visar att förvaringsmöjligheterna ofta är otillräckliga. En relativt riklig utrustning med högskåp och garderober kan därför anses motiverad.

Kravet på förvaringsstandard har formulerats sålunda:

Varje lägenhet utrustas med garderober, 4 st 60 x 60 cm

Varje lägenhet utrustas med kapphylla, 60 cm

Garderoberna bör ej placeras i bostadsrummet.

2.1.4 Kokmöjlighet. Matplats

Önskemålen om egen kokmöjlighet inom lägenheten eller del i gruppök varierar bland skilda enpersonshushåll. Graden av utrustning för matlagning inom lägenheten måste variera beroende på mängden kollektiva bostadskomplement - tillgång till gruppök, restaurant eller matsal i huset. Beroende på läge i bostadsområdet eller typ av bostadshus bör därför skilda lösningar av kök-matplatsfrågan studeras. Utredningen har föreslagit tre olika lösningar:

Kravnivå 1:

Ingen kokmöjlighet inom lägenheten. Gruppök för 10-12 rum med matplats dimensionerad efter 3 m²/boende och utrustat med 2 spisar, diskbänkar, beredningsbänkar, kylskåp och förvaringsutrymmen.

Kravnivå 2:

Pentry inom lägenheten utrustat med diskbänk, kylskåp, kokplattor och förvaringsutrymmen.

Kravnivå 3:

Pentry inom lägenheten utrustat med diskbänk, kylskåp, kokplattor och förvaringsutrymmen samt matplats för 2-3 personer.

2.1.5 Bostadskomplement

Mängden bostadskomplement varierar beroende på typ av bostadsområde och typ av bostadshus. Av gjorda undersökningar framgår att enpersonshushållen oftare önskar sig sådana komplement som sällskapsutrymmen, hobbyutrymmen, matställen och bastu än flerpersongshushållen, i viss mån beroende på att gjorda undersökningar i enpersonshushåll mest rör ungdomshushåll. Hela frågan om kollektiva bostadskomplement har behandlats i serviceutredningen och har i förslaget till God Bostad 1970 betraktats så att enpersonshushållen inte skiljer sig från övriga hushåll i samhället. Ungdomsbostadsutredningen har därför inte formulerat några speciella krav på bostadskomplement utöver följande:

Klädvårdsrum med tvättho, torkskåp och stryktrustning
Städredskapsrum.

2.2 Allmänna krav

2.2.1 Handikappanpassning

Kravet på handikappanpassning har i samråd med ungdomsbostadsutredningen formulerats på följande sätt:

Varje lägenhet skall vara besöksanpassad för rullstolsbunden person.

Lägenhet som skall bebos av rullstolsbunden person specialplaneras i varje särskilt fall.

Detta innebär för lägenhetens planutformning att samtliga hygienrum skall vara möjliga att nyttja för rullstolsbunden person samt att dörr- och passagebredder skall ges tillräckliga mått.

Samtliga dörrar skall därför ha ett karmyttermått på 90 cm. Mellan fasta höga inredningsenheter eller väggar skall minsta passagemått vara 110 cm. Detta mått måste ökas till 130 cm om lägenheten skall kunna bebos av rullstolsbunden person som skall kunna nyttja exempelvis förvaringsskåpen.

2.2.2 Modulanpassning

Modulanpassning har i samråd med ungdomsbostadsutredningen bestämts vara en given förutsättning för planstudierna.

Varje lägenhet skall vara modulanpassad till 3 M.

3 PROJEKTERINGSMETODIK

3.1 Lägenheternas planelement

3.1.1 Bostadsrum

Vid rumsutformningen har den metodik som beskrivs i rapport R41:1970 från Byggforskningen, "Planutformning av bostadsrum", använts. Utgående från ett givet möbelinnehåll och önskvärda möbelgrupper kan vissa s.k. möbelrutor utgöra dimensioneringsunderlag för bostadsrummet. Metodiken i rumsutformningen garanterar en hög grad av flexibilitet i möbleringen.

Som en given förutsättning för planstudierna bestämdes i samråd med ungdomsbostadsutredningen ett möbelinnehåll bestående av säng, arbetsbord, stol/ar, fåtölj, soffbord samt eventuell bokhylla. Bokhyllförvaringen kan lösas med väggbokhyllor och golvutrymme för bokhyllor har icke utgjort en rumsdimensionerande faktor. I de fall rummets mått så medgivit har dock förvaringsenheter - både bokhyllor och högskåp - placerats i bostadsrummet. Att vissa skåp för klädförvaring på detta sätt ibland förlagts till bostadsrummet utgör en avvikelse från ungdomsbostadsutredningens direktiv, men har av författaren icke betraktats som något negativt.

Möblernas mått har valts i enlighet med de nordiska måttöverenskommelserna och avviker i vissa avseenden från de av ungdomsbostadsutredningen föreslagna. Se FIG. 1.

Ungdomsbostadsutredningen har också formulerat önskemål om vissa möbelgrupper. Arbetsbord och stol skall kunna ställas samman till en arbetsplats som i något möbleringsalternativ är möjlig att placera vid fönster. Sittgrupp för fyra personer skall i något möbleringsalternativ kunna ordnas med hjälp av säng, soffbord, fåtölj och arbetsstol. Två fåtöljer har icke bedömts vara en nödvändig förutsättning. Önskan att kunna ordna sittgrupp runt sängen samt strävan att erhålla flexibilitet i möbleringen har gjort att lösningar med avgränsad sovalkov uteslutits ur planstudierna.

Möbelinnehåll och möbelgrupper kan täckas av olika kombinationer av möbelrutor. Möjliga kombinationer visas i FIG. 2.

Sättet att kombinera dessa möbelrutor ger i sin tur upphov till ett stort antal rum, som beroende på yta har olika många alternativa möbleringsmöjligheter. I FIG. 3 visas ett exempel på rumsutformning med möbelrutor.

Av dessa rum har för planeringsunderlaget valts de som från möbleringssynpunkt varit de mest yteknomiska samt har dessutom valts de rumsmått som visat sig generellt användbara och som framkommit vid flera olika kombinationssätt.

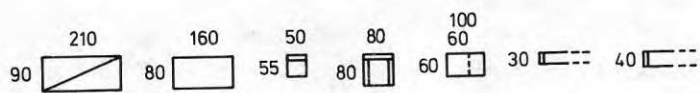

FIG. 1. Möbelinnehåll och möbelmått.
Skala 1:200.

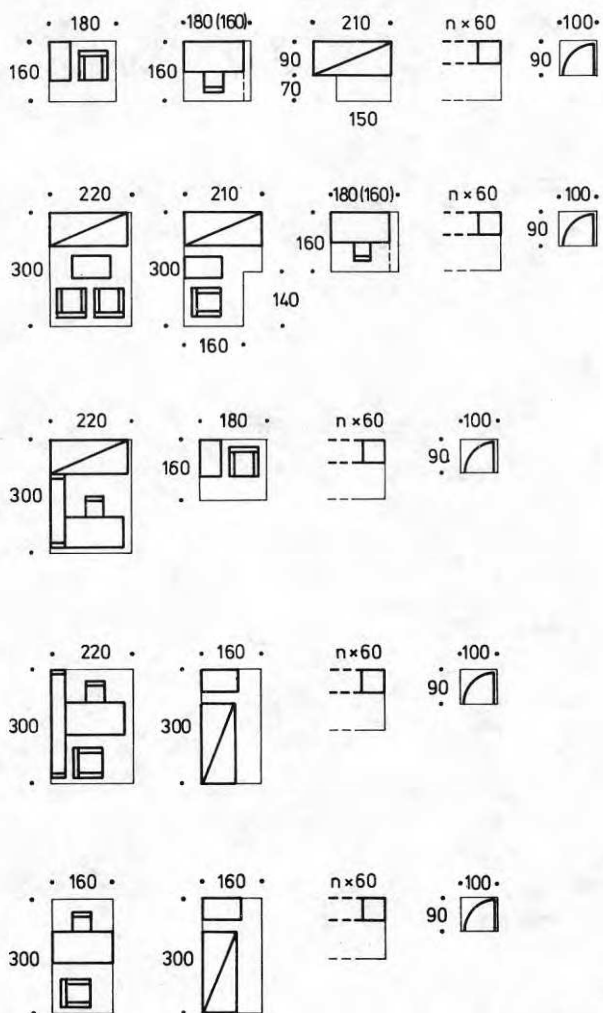

FIG. 2. Möbelrutor. Alternativa kombinationer.
Skala 1:200.

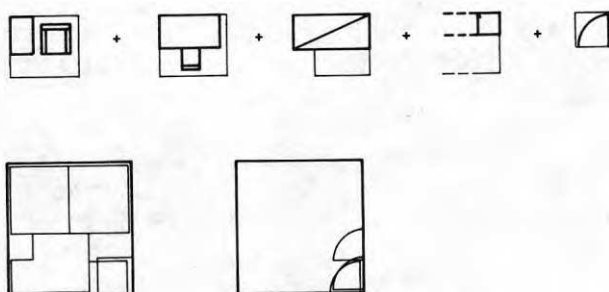

FIG. 3. Kombinationer av möbelrutor till ett generellt rum, exempel.
Skala 1:200.

3.1.2 Övriga planelement

Överensstämmande projekteringsmetodik har använts vid dimensioneringen av lägenheternas övriga planelement.

3.2 Lägenheternas planorganisation

Varje planorganisation utgör en sammanläggning av de olika förekommande planelementen. Dessa kan pusslas ihop på flera skilda sätt. Planelementen för de olika standardnivåerna utgörs av:

Standardnivå 1: bostadsrum R
hygienrum H
utrymme för förvaring F
entréutrymme E

Standardnivå 2: bostadsrum R
hygienrum H
utrymme för förvaring F
entréutrymme E
utrymme för kokenhet K

Standardnivå 3: bostadsrum R
hygienrum H
utrymme för förvaring F
entréutrymme E
utrymme för kokenhet K
utrymme för matplats M

Lägenhetens bostadsrum skall avskiljas från korridor, trapphus eller loftgång med ljudsluss.

Ett systematiskt studium av olika organisationer med de olika planelementen har resulterat i tre olika planserier. Inom varje planserie förekommer lägenheter på skilda standardnivåer och dessutom lägenheter med olika yta. De tre planserierna benämns A, B och C och framgår av FIG. 4-6.

Planserie A har entré- och hygienutrymmen innanför bostadsrummet mot korridor eller trapphus, varvid rummets breddmått bestämmer lägenhetens breddmått.

Planserie B har entré- och hygienutrymmen sidoordnade eller i vissa planer utrymme för kokenhet, utrymme för eventuell matplats och hygienrum sidoordnade i förhållande till bostadsrummet, varför lägenhetens breddmått väsentligt ökas. I gengäld ger denna serie möjlighet till dagsljus i hygienrum, utrymme för förvaring eller utrymme för kokenhet och eventuell matplats.

Planserie C är en serie med genomgående lägenheter med utrymme för kokenhet och matplats samt entréutrymme åt ena sidan samt bostadsrummet förlagt till motstående fasad. Hygienrum och utrymme för förvaring har därför ett indraget läge.

3.3 Modulanpassning

Varje lägenhet skall kunna anpassas till ett modulnät med maskvidden 3 M, varvid bärande väggar, pelare och balkar placeras centriskt i förhållande till modulnätet. Modullinjens läge i yt-

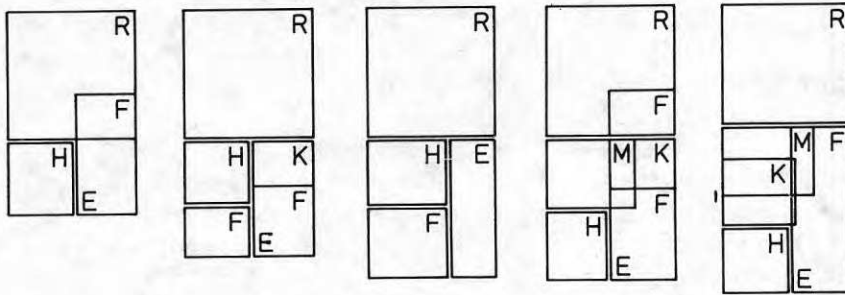

FIG. 4. Planorganisation. Planserie A.
Skala 1:200.

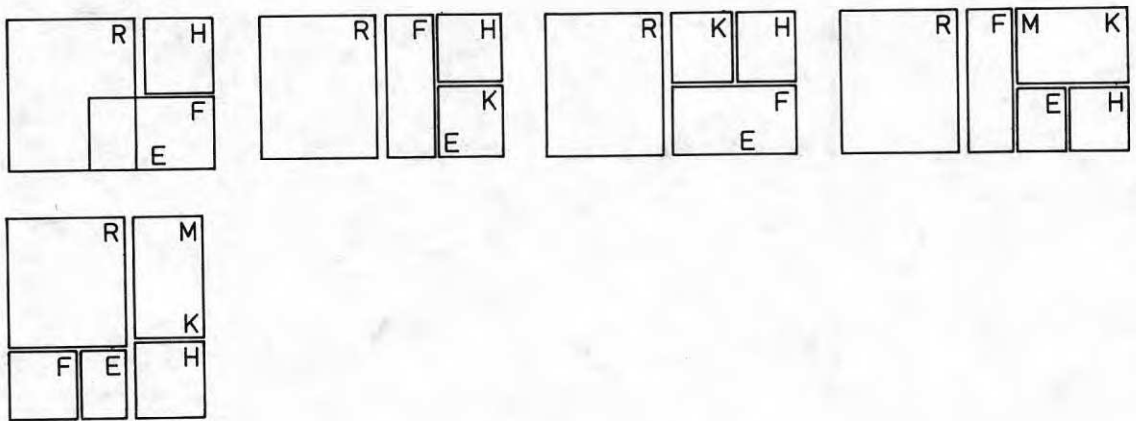

FIG. 5. Planorganisation. Planserie B.
Skala 1:200.

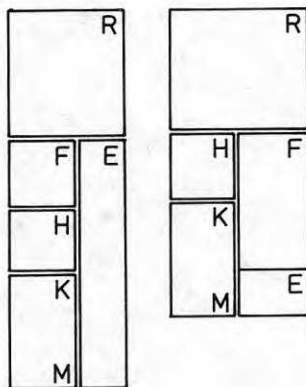

FIG. 6. Planorganisation. Planserie C.
Skala 1:200.

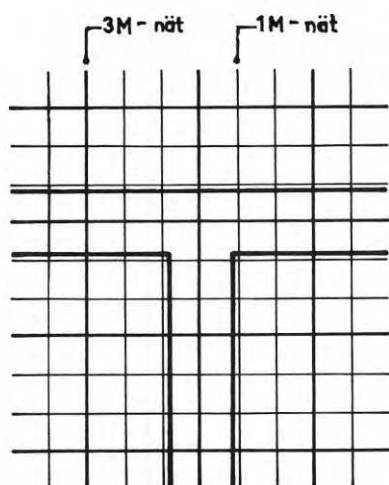
tervägg och vägg mot trapphus eller korridor kan variera beroende på typ av konstruktionssystem och val av bärande stomme. För att klara en 3 M-anpassning vid olika konstruktiva system har följande måttprinciper tillämpats i planstudierna.

Lägenhetens invändiga mått längs fasad är $n \times 3 \text{ M}$ minus 2 M, varvid har förutsatts att lägenhetsskiljande väggar, oavsett om de utförs bärande eller som lättväggar, ges en tjocklek på 2 M. I lägenheter med lång utsträckning längs fasad förutsätts en bärande mellanvägg med en tjocklek på likaså 2 M.

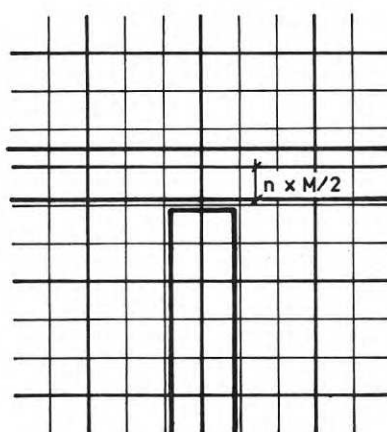
Lägenhetens invändiga mått i dess utsträckning på djupet är $n \times 1 \text{ M}$. Härvid får vid en 3 M-anpassning och en anpassning till olika konstruktionssystem detta mått ibland ökas med 1 M eller 2 M.

I planeringsunderlaget redovisas därför varje lägenhet måttanpassad till ett modulnät med maskvidden 3 M i lägenhetens utsträckning längs fasad och till ett modulnät med maskvidden 1 M i lägenhetens utsträckning på djupet. De ingående planelementen har måttanpassats till ett modulnät med maskvidden 1 M och icke bärande mellanväggar givits en tjocklek på 1 M. Bostadsrummet har dock för att vara generellt anpassbart givits bredd- och djupmått på $n \times 3 \text{ M}$ minus 2 M.

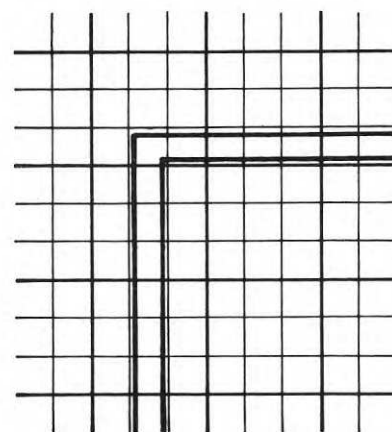
Modulanpassningen framgår av FIG. 7.

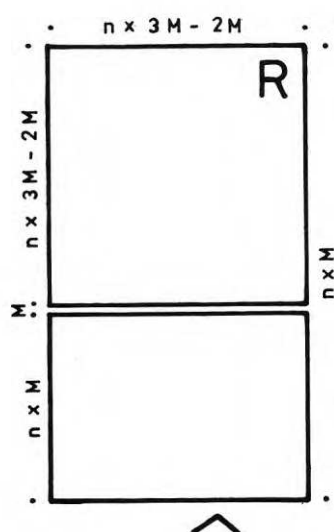
Bärande och lägenhets-
skiljande väggars pla-
cering på modulnätet.
Skala 1:20.

Bärande och lägenhets-
skiljande väggars an-
slutning mot yttervägg
och vägg mot korridor
eller trapphus.
Skala 1:20.

Icke bärande mellan-
väggars placering på
modulnätet.
Skala 1:20.

Tillämpade måttprinciper i planeringsunderlaget.
Skala 1:100.

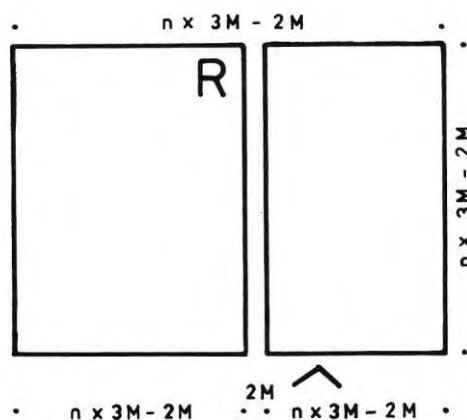

FIG. 7. Modulanpassning. Tillämpade måttprinciper.

4 PLANERINGSUNDERLAG

4.1 Lägenheternas planelement

4.1.1 Bostadsrum

Se FIG. 8.

4.1.2 Hygienrum

Varje lägenhet har försetts med eget WC och tvättställ samt med dusch eller normalbadkar, 160 x 70 cm, i enlighet med ungdomsbostadsutredningens direktiv. Lösningar med sittbadkar har i planstudierna från måttsynpunkt visat sig föga gynnsamma samt ge upphov till hygienrum som senare är svåra att anpassa till rullstolsbunden boende. Alternativ med sittbadkar har därför uteslutits ur planeringsunderlaget.

I samtliga planer är hygienrummet så utformat att WC-stol och tvättställ kan utnyttjas av rullstolsbunden person. Inredningsenheternas placering och hygienrummets mått har valts med hänsyn till detta. Samtliga hygienrum skall lätt kunna anpassas till permanent boende rullstolsbunden person. Duschrummen fungerar för detta ändamål. I badrummen kan badkaret utbytas mot dusch och fungera för ändamålet. I badrum med längdmåttet 200 cm har därför duschen placerats på ett för vanlig standard avvikande sätt på hygienrummets kortvägg. Se FIG. 9.

Tekniska lösningar på VVS-installationerna redovisas icke i planeringsunderlaget. Olika konstruktions- och byggnadssystem kan ge upphov till olika lösningar. Genom modulanpassningen och hygienrummets anpassning till lägenhetens övriga planelement uppkommer i flertalet lägenhetsplaner en överyta för stammar för rördragningar.

4.1.3 Utrymme för förvaring

Utrustningen för förvaring har bestämts i samråd med bostadsstyrelsens tekniska byrå. Varje lägenhet har försetts med minimum 60 x 60 cm kapphyllförvaring, 180 x 60 cm klädförvaring samt 60 x 60 cm högskåpsförvaring av även annat än kläder.

Kapphylla plus minst två högskåp är alltid placerade i anslutning till neutralt entréutrymme.

Förvaringen har lösts antingen med enbart kapphylla och högskåp eller med enbart klädkammare utrustad med minst tre högskåp plus klädstång eller med kombinationer av dessa alternativ. I det senare fallet är klädkammaren mindre och innehåller bara ett högskåp. I lösningar med enbart klädkammare är av ytekniska skäl kapphyllförvaringen löst i klädkammaren.

Den erforderliga förvaringen för minimum fem hyllmeter böcker har lösts antingen med utrymme för högskåpsförvaring minimum 60 x 60 cm eller med bokhyllor fritt placerade på golv eller hängande på vägg. I lägenheter som saknar högskåpsförvaring för

böcker måste alltså möbelinnehållet också omfatta bokhyllor i någon form.

Det är önskvärt att förvaringsmöjligheterna utökas utöver ovan nämnda minimimått. Där lägenhetsytan så medgivit har därför ett större antal högskåp placerats in. Det står projektören eller byggherren fritt att välja typ av förvaring utöver minimikraven. Se FIG. 10.

4.1.4 Utrymme för kokenhet

Varje boende skall ha tillgång till kokmöjlighet antingen individuellt inom lägenheten eller i gruppök.

Lägenheter som saknar individuell kokmöjlighet förutsätts kompletterade med ett gruppök som delas av 10-12 boende, där varje boende har en andel på 3 m². Gruppökets planering redovisas icke i planeringsunderlaget.

Kokmöjligheten inom lägenheten är löst med kokskåp utan särskild matplats eller med kokskåp plus särskild matplats. Kokskåpet består av en bänkenhet på minimum 120 x 60 cm utrustad med disk-låda, kokhäll och kylskåp samt överskåp 120 x 30 cm. Kokskåpet kan i vissa planer kompletteras med ett högskåp 60 x 60 cm för inbyggt kylskåp och förvaring eller ges en sammanlagd längd på 180 x 60 cm och rymmer i bägge dessa fall även ugn. Analogt med vad som ovan sagts om utökad förvaring ges här projektören eller byggherren frihet att välja i de planer där extra utrymme utöver minimikraven finns. Några lösningar av kokskåpsenheter presenteras inte i planeringsunderlaget, eftersom det ute på marknaden finns ett flertal varianter med de angivna måtten och den angivna utrustningen att välja bland.

Kokenheten placeras alltid utanför själva bostadsrummet i enlighet med ungdomsbostadsutredningens önskemål. Antingen placeras kokenheten i avskilt utrymme i anslutning till entrén eller i dagsljusbelyst pentry eller i själva entréutrymmet.

Författaren har icke funnit det motiverat att i de av kostnads-skäl tämligen små bostadsrummen söka utrymme för separat mat-plats. I lägenheter med kokmöjlighet men utan särskild matplats måste alltså den boende intaga sina måltider vid arbetsbord eller soffbord, en nackdel som inte bedömts vara särskilt stor. Se FIG. 11.

4.1.5 Utrymme för matplats

I lägenheter med separat matplats har denna dimensionerats för 2-3 personer och givits klämda mått. Motivet för de klämda måt-ten är att matplatsen i första hand är tänkt att fungera för den boende ensam. Lösningar med en utökad köksutrustning med möjlig-heter att intaga måltider vid arbetsbänk har icke medtagits i det slutliga planeringsunderlaget.

Där utrymme för separat matplats avsatts är detta alltid förlagt utanför bostadsrummet i anslutning till entréutrymmet eller i dagsljusbelyst pentry. Se FIG. 12.

4.2 Bostadskomplement

Lösningar på olika tänkbara bostadskomplement har icke medtagits i planeringsunderlaget. Val av komplement blir alltid beroende av lägenheternas placering - insprängda eller förlagda till renodlade servicehus - samt av bostadskomplement i bostadsområdet i övrigt. Det förtjänar emellertid att påpekas att stora kategorier ensamboende mycket starkt önskar sig vissa komplement som exempelvis restaurant, hobby- och sällskapslokaler samt bastu.

För kostnadsberäkningarna har dock räknats med de av ungdomsbo-stadsutredningen ansedda nödvändiga komplementen, dvs. klädvårdsrum, städredskapsrum samt i vissa fall gruppkök.

4.3 Lägenhetsplaner

Lägenhetstyperna redovisas i det följande var för sig, där variationer i utrustningsstandard och planorganisation ligger till grund för typindelningen. Variationer i bostadsrummets mått redovisas ej som särskild typ, när utrustningsstandard och planorganisation i övrigt är lika, utan redovisas som en möjlighet till variation i utrymmesstandard. Se FIG. 13.

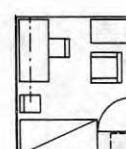
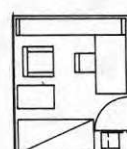
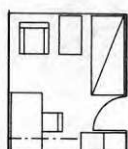
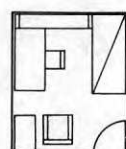
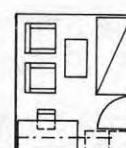
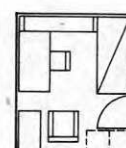
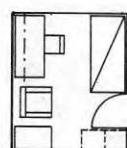
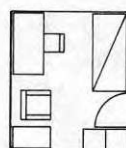
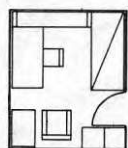
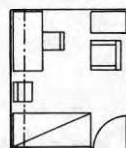
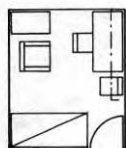
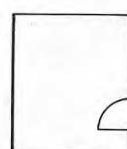
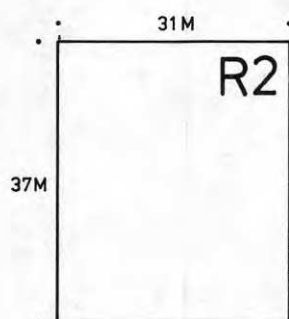
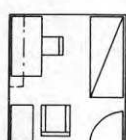
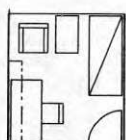
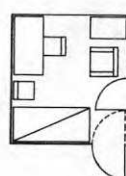
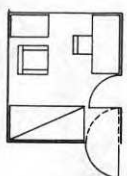
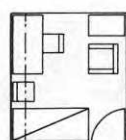
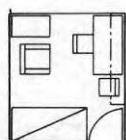
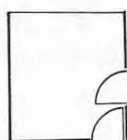
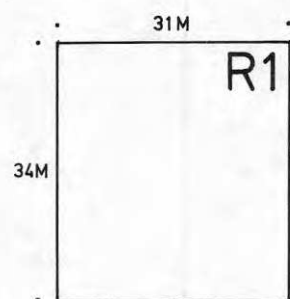

FIG. 8. Bostadsrum.
Skala 1:100 och 1:200.

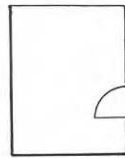
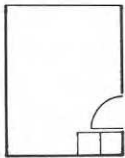
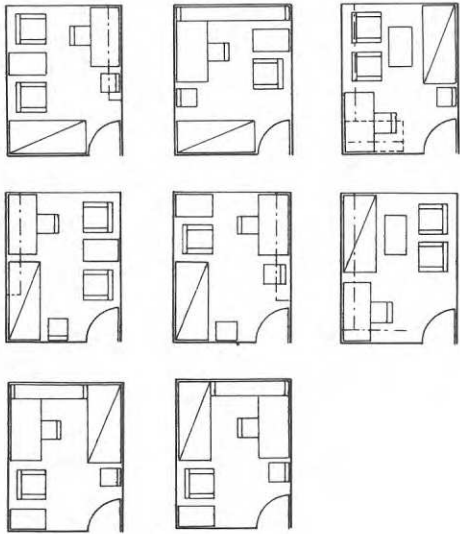
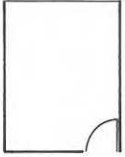
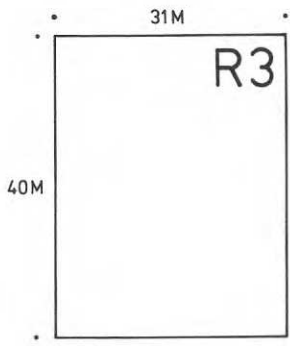
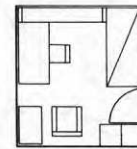
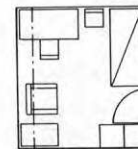
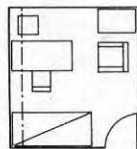
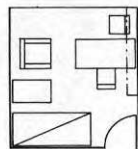
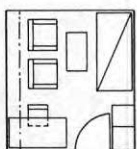
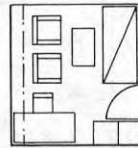
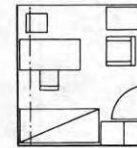
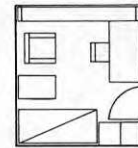
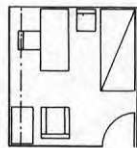
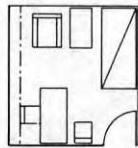
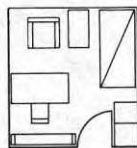
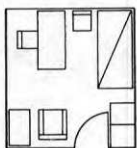
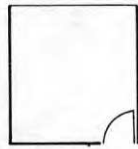
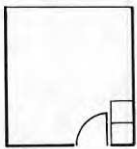
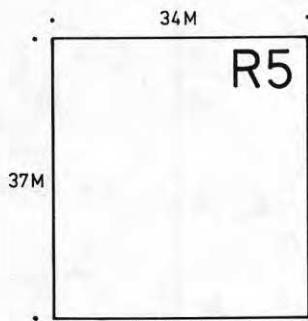
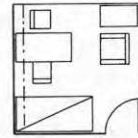
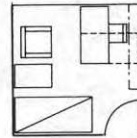
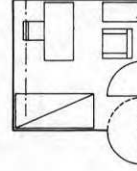
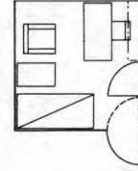
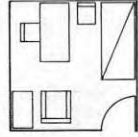
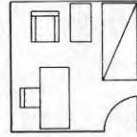
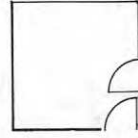
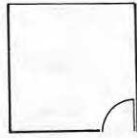
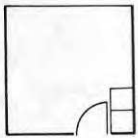
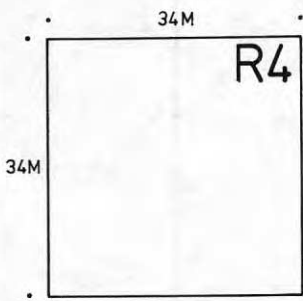

FIG. 8, forts.

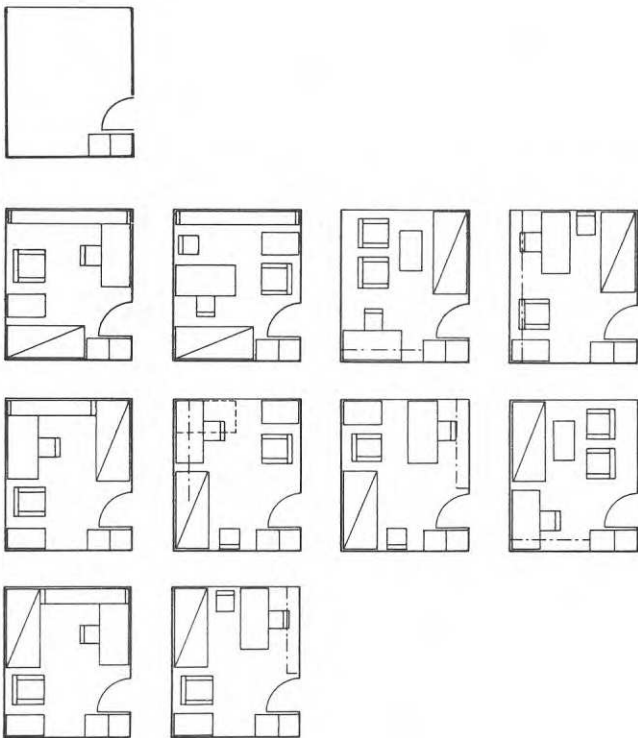
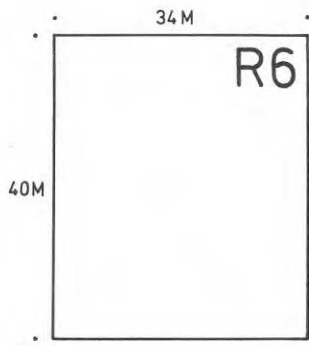
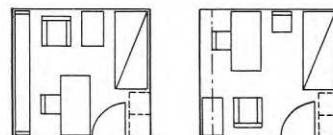
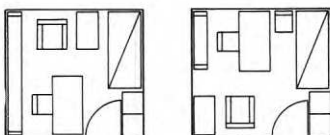
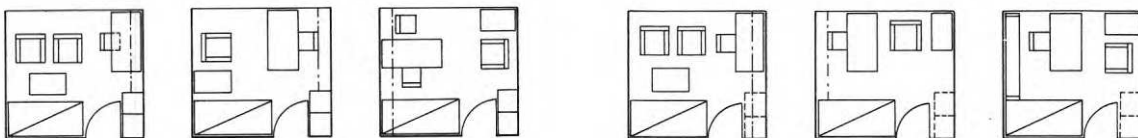
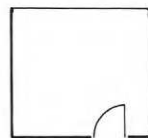
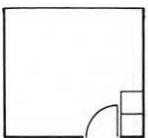
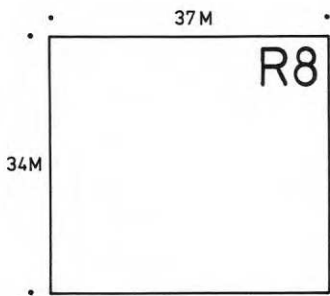
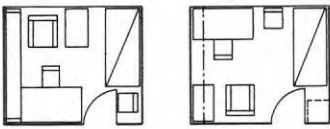
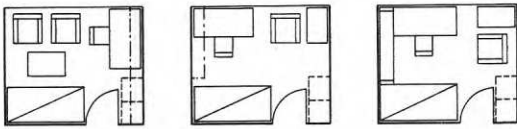
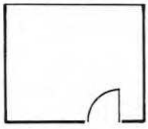
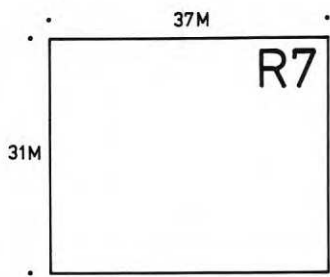

FIG. 8, forts.

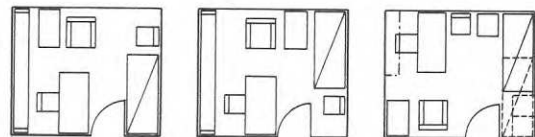
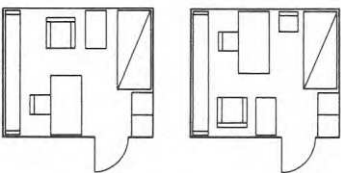
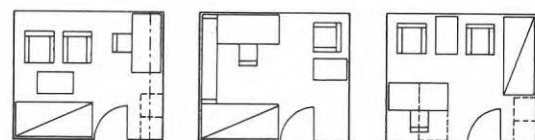
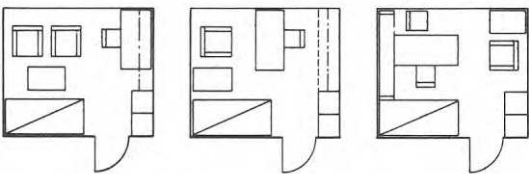
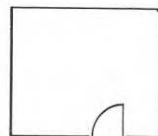
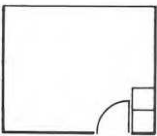
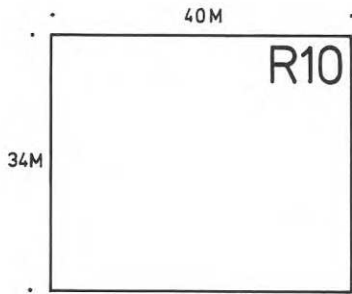
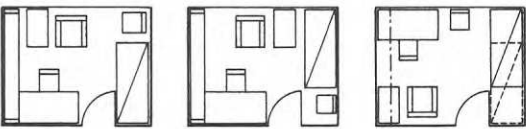
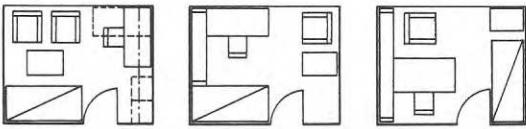
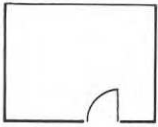
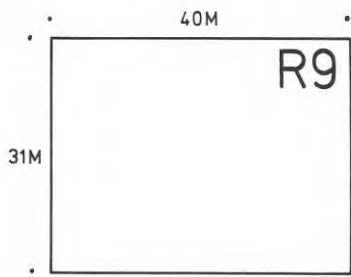

FIG. 8, forts.

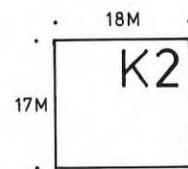
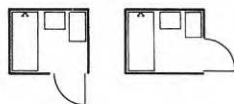
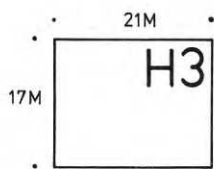
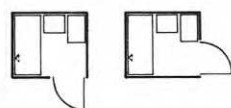
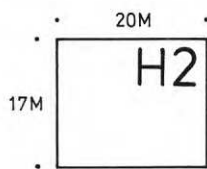
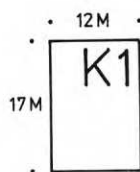
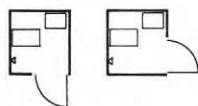
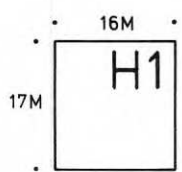

FIG. 9. Hygienrum.
Skala 1:100 och 1:200.

FIG. 11. Utrymme för kokenhet.
Skala 1:100 och 1:200.

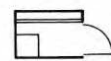
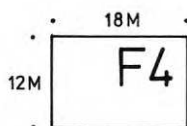
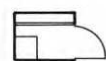
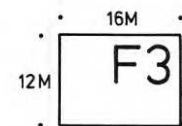
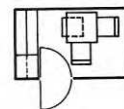
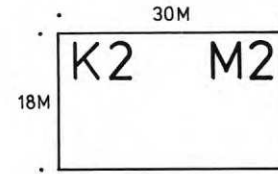
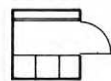
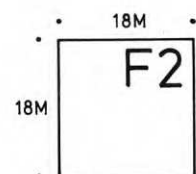
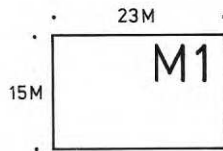
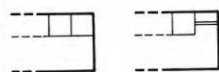
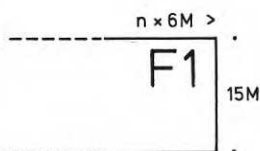
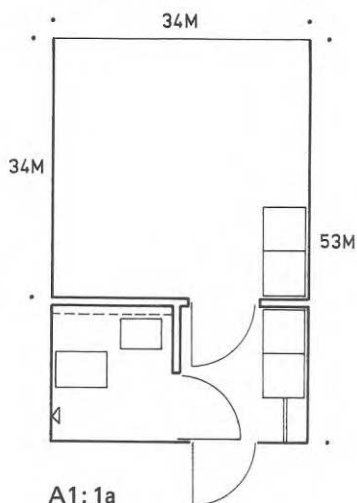

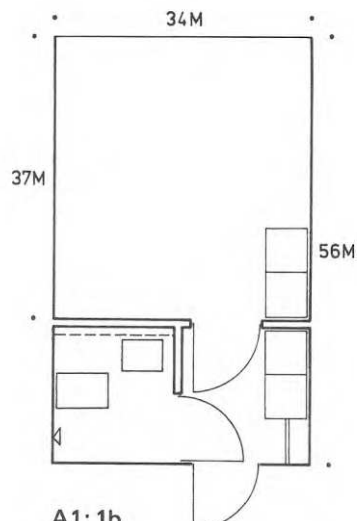
FIG. 10. Utrymme för förvaring.
Skala 1:100 och 1:200.

FIG. 12. Utrymme för matplats.
Skala 1:100 och 1:200.

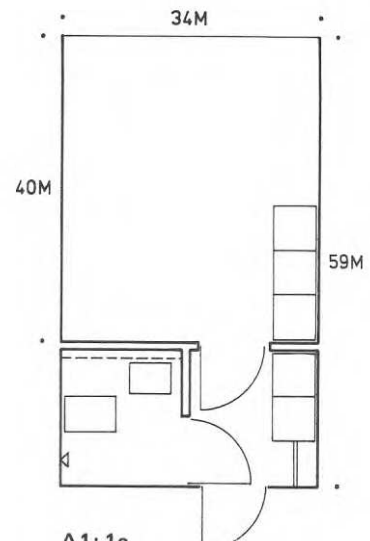
Lägenhetstyp 1

A1: 1a
Lägenhetsyta: 21,0 m²
Bostadsrum: R4
Rel. kostnad: Koll. 100,0
Inspr. —

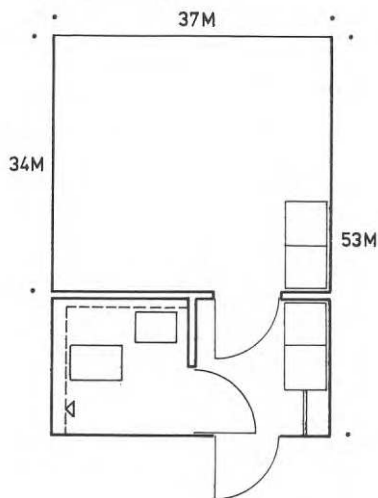

A1: 1b
Lägenhetsyta: 22,0 m²
Bostadsrum: R5
Rel. kostnad: Koll. 101,9
Inspr. —

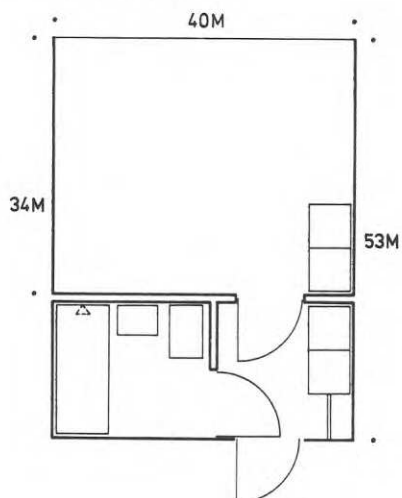
A1: 1c
Lägenhetsyta: 23,1 m²
Bostadsrum: R6
Rel. kostnad: Koll. 103,9
Inspr. —

Lägenhetstyp 2

A1: 2
Lägenhetsyta: 22,6 m²
Bostadsrum: R8
Rel. kostnad: Koll. 104,0
Inspr. —

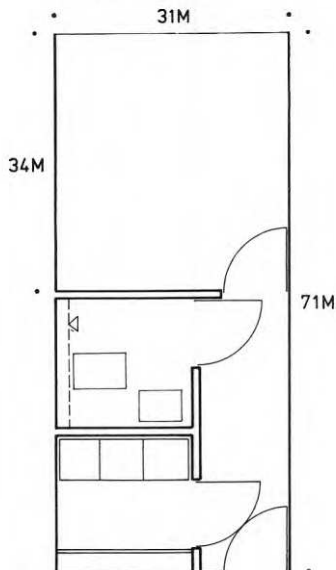
Lägenhetstyp 3

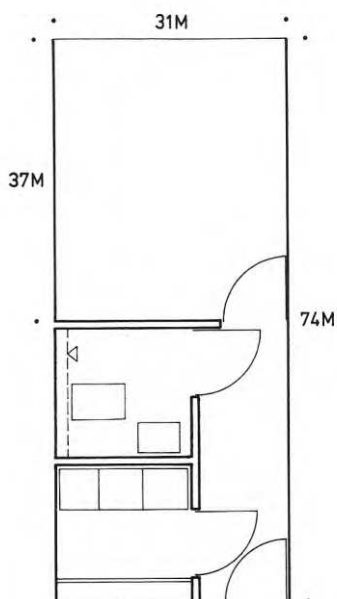
A1: 3
Lägenhetsyta: 24,2 m²
Bostadsrum: R10
Rel. kostnad: Koll. 109,8
Inspr. —

FIG. 13. Lägenhetsplaner.
Skala 1:100.

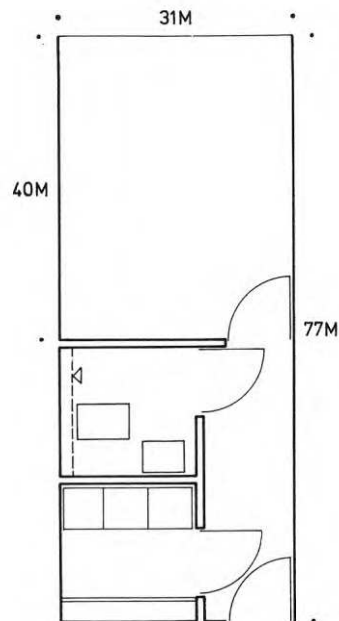
Lägenhetstyp 4

A1:4a
Lägenhetsyta: 25,0 m²
Bostadsrum: R1
Rel. kostnad: Koll. 111,1
Inspr. —

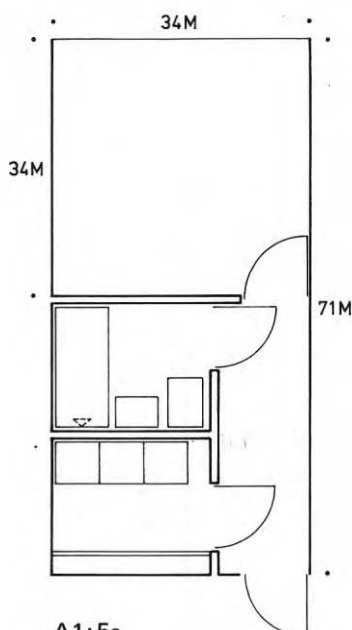

A1:4b
Lägenhetsyta: 25,9 m²
Bostadsrum: R2
Rel. kostnad: Koll. 113,2
Inspr. —

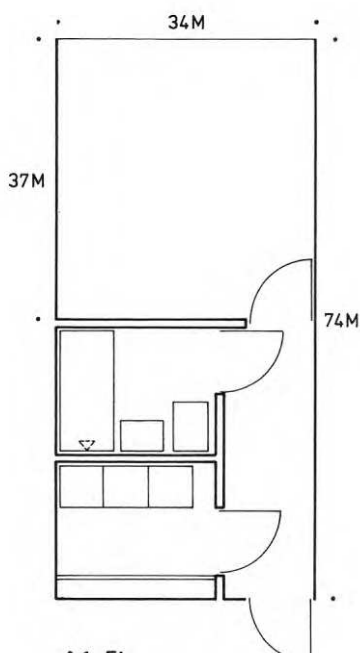

A1:4c
Lägenhetsyta: 26,9 m²
Bostadsrum: R3
Rel. kostnad: Koll. 115,0
Inspr. —

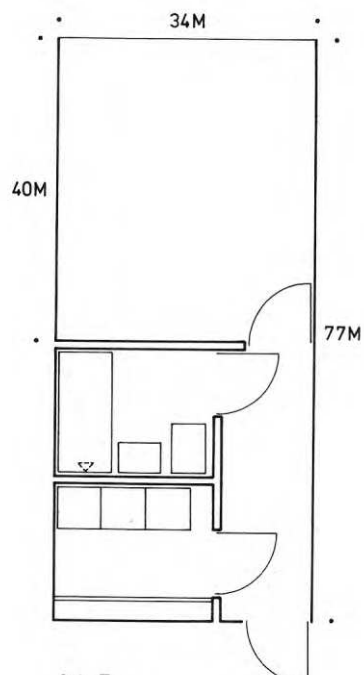
Lägenhetstyp 5

A1:5a
Lägenhetsyta: 27,1 m²
Bostadsrum: R4
Rel. kostnad: Koll. 118,3
Inspr. —

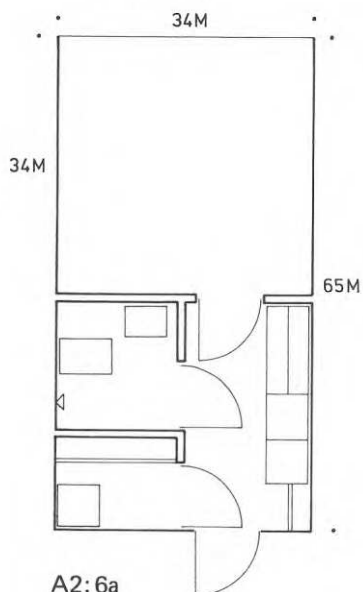

A1:5b
Lägenhetsyta: 28,2 m²
Bostadsrum: R5
Rel. kostnad: Koll. 120,6
Inspr. —

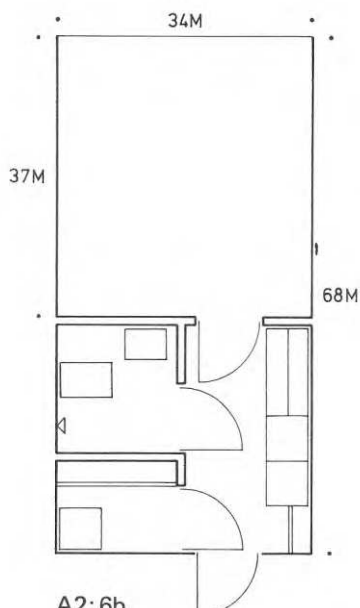

A1:5c
Lägenhetsyta: 29,2 m²
Bostadsrum: R6
Rel. kostnad: Koll. 122,6
Inspr. —

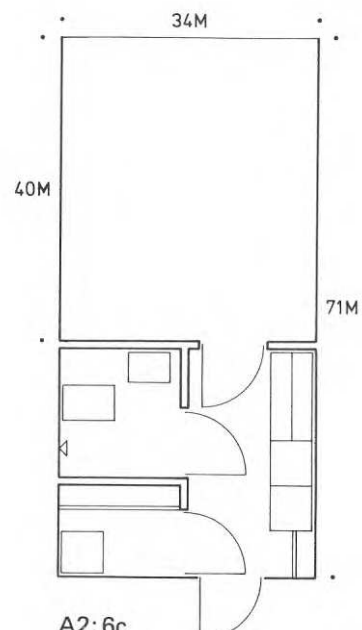
Lägenhetstyp 6

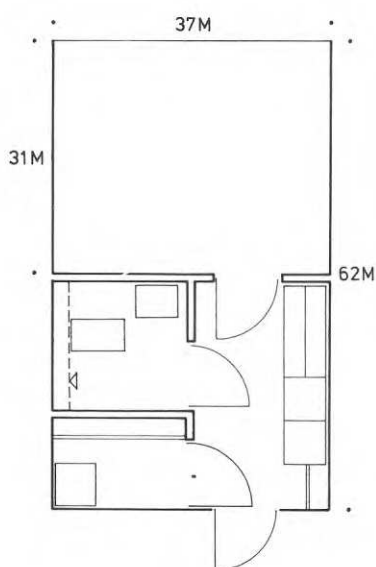
A2: 6a
Lägenhetsyta: 22,1 m²
Bostadsrum: R4
Rel. kostnad: Koll. 109,1
Inspr. 109,4

A2: 6b
Lägenhetsyta: 23,1 m²
Bostadsrum: R5
Rel. kostnad: Koll. 110,9
Inspr. 110,9

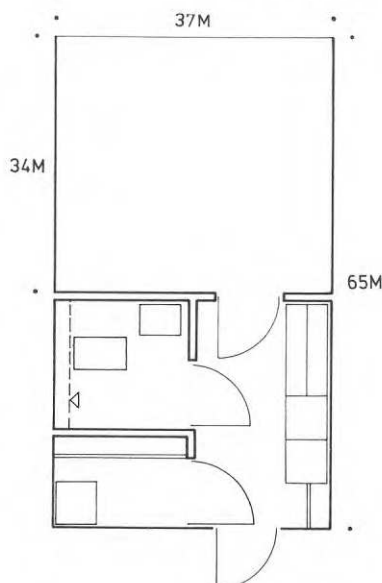

A2: 6c
Lägenhetsyta: 24,1 m²
Bostadsrum: R6
Rel. kostnad: Koll. 113,1
Inspr. 113,0

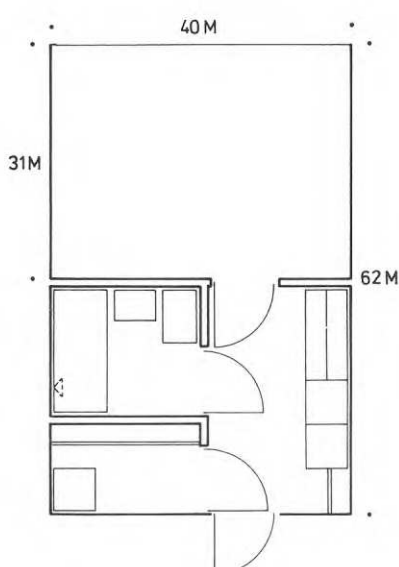

Lägenhetstyp 7

A2: 7a
Lägenhetsyta: 22,9 m²
Bostadsrum: R7
Rel. kostnad: Koll. 111,4
Inspr. 112,9

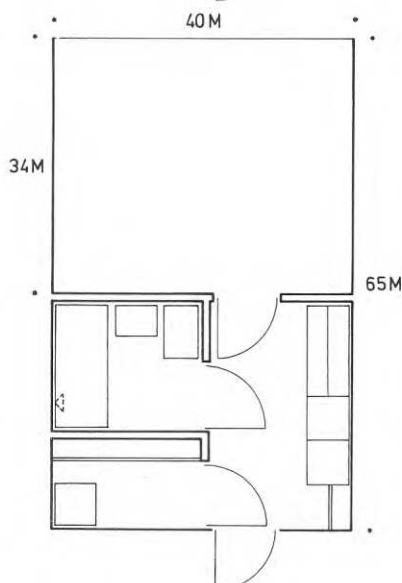

A2: 7b
Lägenhetsyta: 24,1 m²
Bostadsrum: R8
Rel. kostnad: Koll. 113,7
Inspr. 114,7

Lägenhetstyp 8

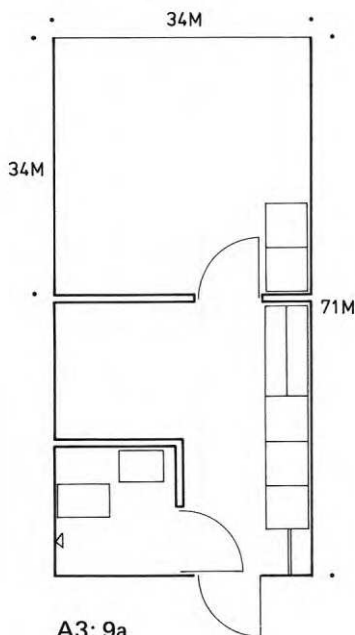
A2: 8a
Lägenhetsyta: 24,8 m²
Bostadsrum: R9
Rel. kostnad: Koll. 118,1
Inspr. 117,7

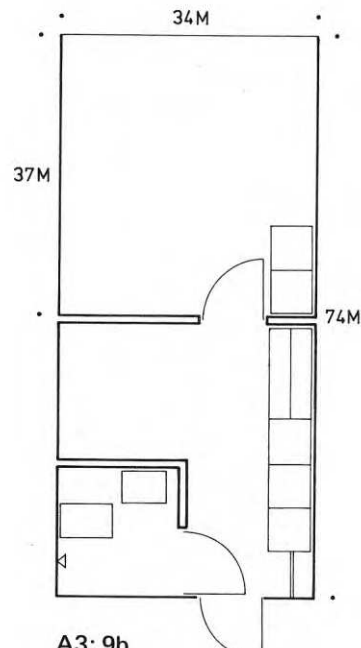
A2: 8b
Lägenhetsyta: 26,0 m²
Bostadsrum: R10
Rel. kostnad: Koll. 120,6
Inspr. 119,5

FIG. 13, forts.

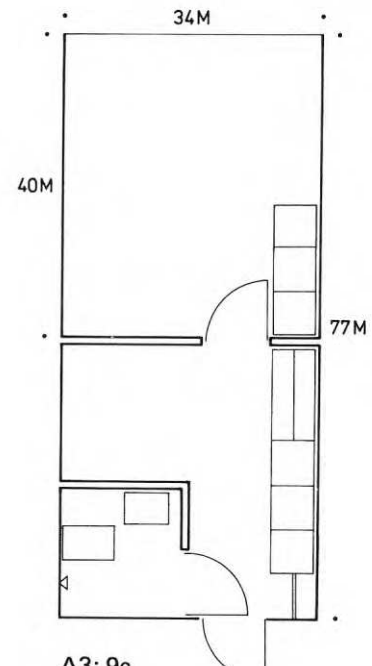
Lägenhetstyp 9

A3: 9a
Lägenhetsyta: 24,1 m²
Bostadsrum: R4
Rel. kostnad: Koll. 116,0
Inspr. 113,5

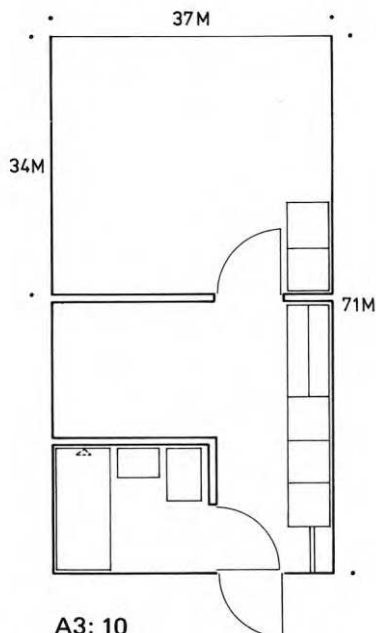

A3: 9b
Lägenhetsyta: 25,2 m²
Bostadsrum: R5
Rel. kostnad: Koll. 118,1
Inspr. —

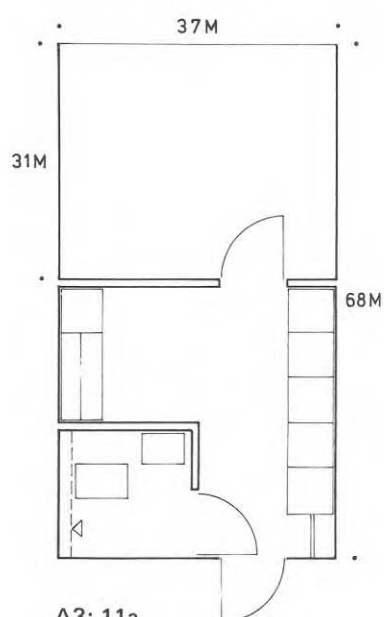
A3: 9c
Lägenhetsyta: 26,2 m²
Bostadsrum: R6
Rel. kostnad: Koll. 120,4
Inspr. —

Lägenhetstyp 10

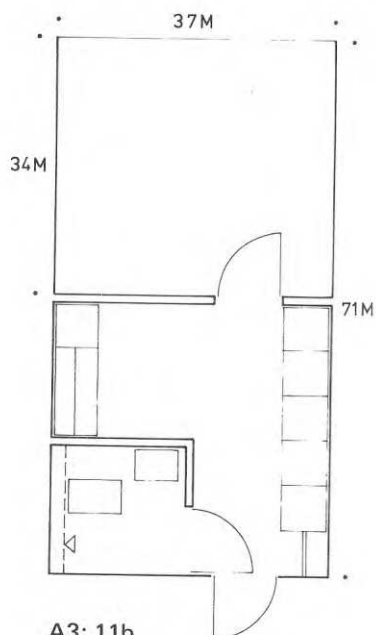

A3: 10
Lägenhetsyta: 26,3 m²
Bostadsrum: R8
Rel. kostnad: Koll. 120,9
Inspr. 118,7

Lägenhetstyp 11

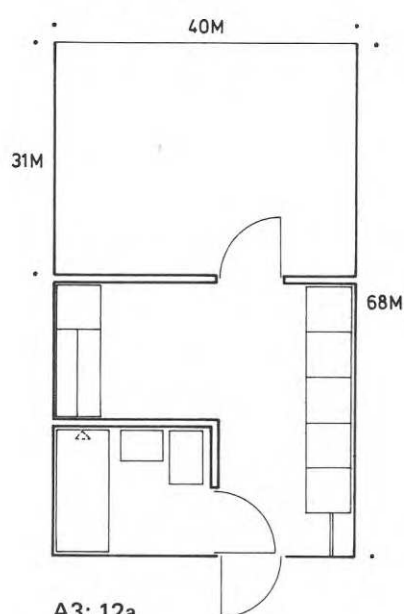

A3: 11a
Lägenhetsyta: 25,2 m²
Bostadsrum: R7
Rel. kostnad: Koll. 118,7
Inspr. 116,7

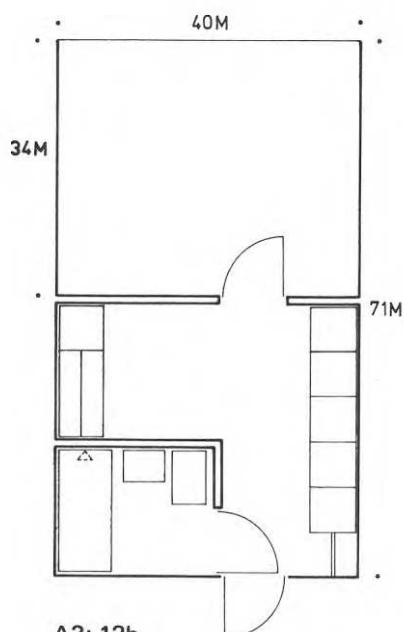

A3: 11b
Lägenhetsyta: 26,3 m²
Bostadsrum: R8
Rel. kostnad: Koll. 120,9
Inspr. 118,7

Lägenhetstyp 12

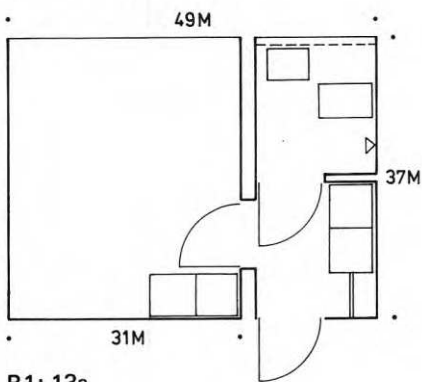
A3: 12a
Lägenhetsyta: 27,2 m²
Bostadsrum: R9
Rel. kostnad: Koll. 125,3
Inspr. 122,2

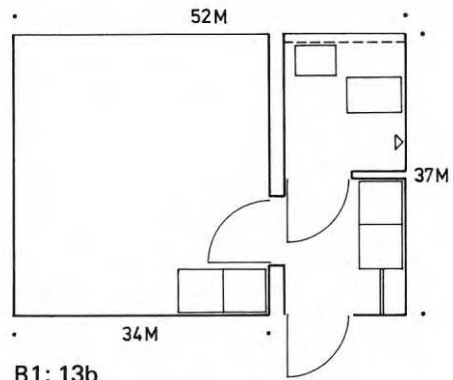
A3: 12b
Lägenhetsyta: 28,4 m²
Bostadsrum: R10
Rel. kostnad: Koll. 127,8
Inspr. 124,3

PLANSERIE B
Standardnivå 1

Lägenhetstyp 13

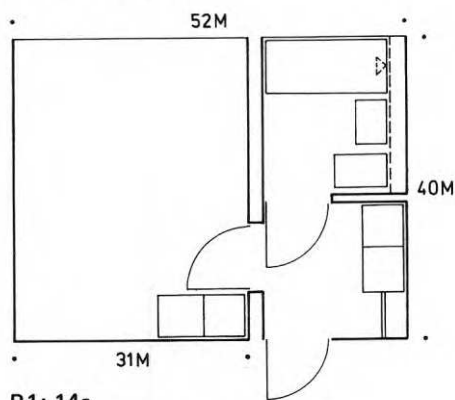

B1: 13a
Lägenhetsyta: 21,1 m²
Bostadsrum: R2
Rel. kostnad: Koll. 105, 5
Inspr. —

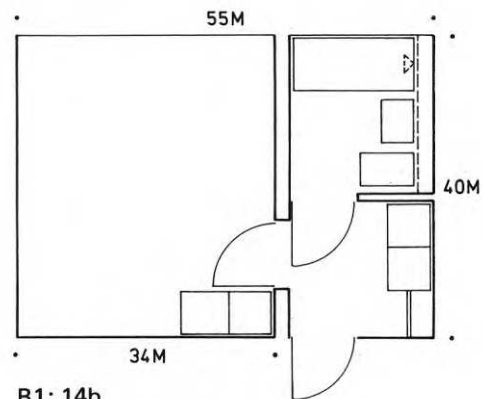

B1: 13b
Lägenhetsyta: 22,2 m²
Bostadsrum: R5
Rel. kostnad: Koll. 108,7
Inspr. —

Lägenhetstyp 14

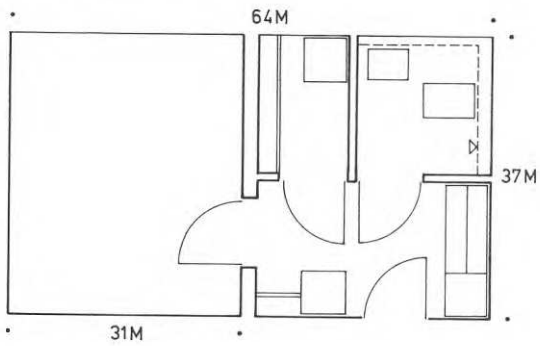

B1: 14a
Lägenhetsyta: 23,8 m²
Bostadsrum: R3
Rel. kostnad: Koll. 113,4
Inspr. —

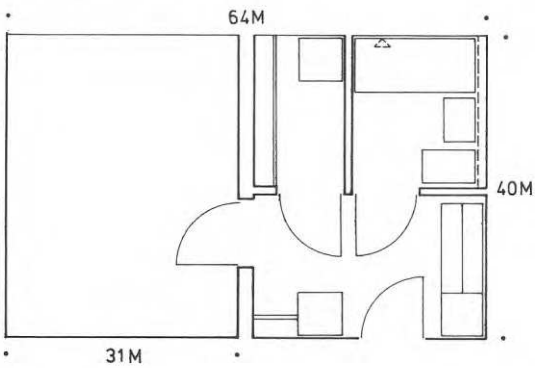
B1: 14b
Lägenhetsyta: 25,0 m²
Bostadsrum: R6
Rel. kostnad: Koll. 116,8
Inspr. —

Lägenhetstyp 15

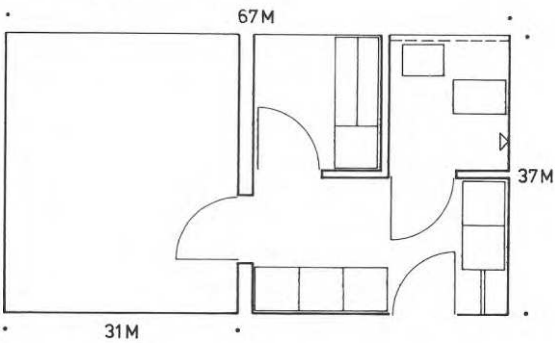
B2: 15
Lägenhetsyta: 23,7 m²
Bostadsrum: R2
Rel. kostnad: Koll. 121,7
Inspr. 116,9

Lägenhetstyp 16

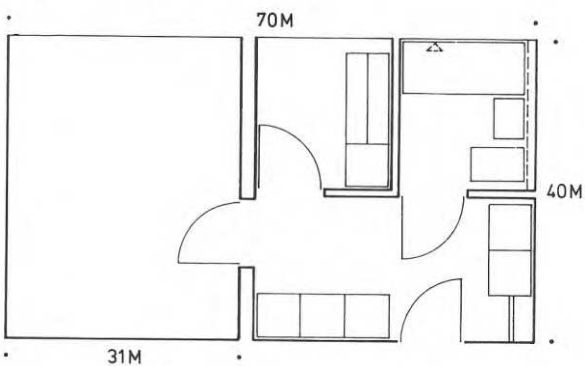
B2: 16
Lägenhetsyta: 25,6 m²
Bostadsrum: R3
Rel. kostnad: Koll. 127,5
Inspr. 120,4

Lägenhetstyp 17

B2: 17
Lägenhetsyta: 24,8 m²
Bostadsrum: R2
Rel. kostnad: Koll. 126,1
Inspr. 119,2

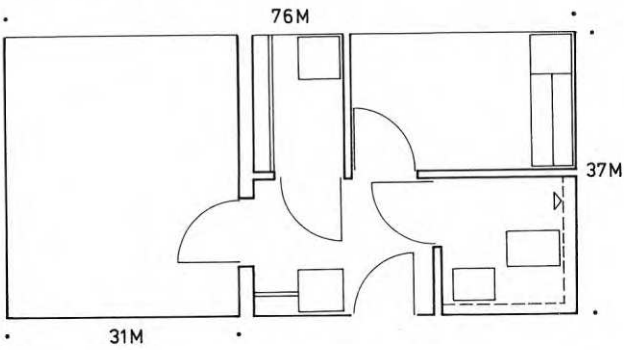
Lägenhetstyp 18

B2: 18
Lägenhetsyta: 28,0 m²
Bostadsrum: R3
Rel. kostnad: Koll. 135,2
Inspr. 126,9

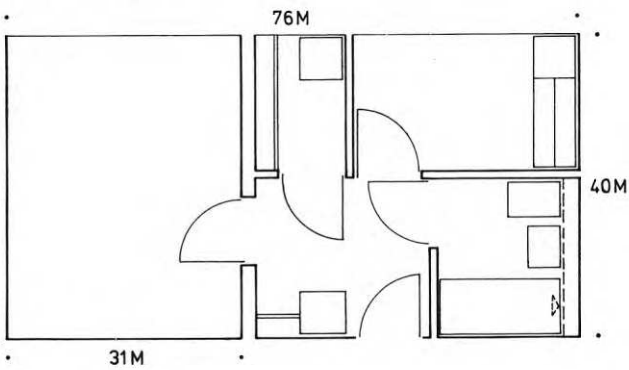

Lägenhetstyp 19

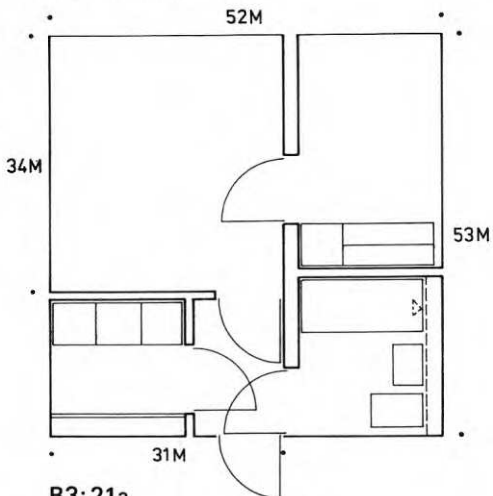
B3: 19
Lägenhetsyta: 28,1 m²
Bostadsrum: R2
Rel. kostnad: Koll. 139,0
Inspr. 126,7

Lägenhetstyp 20

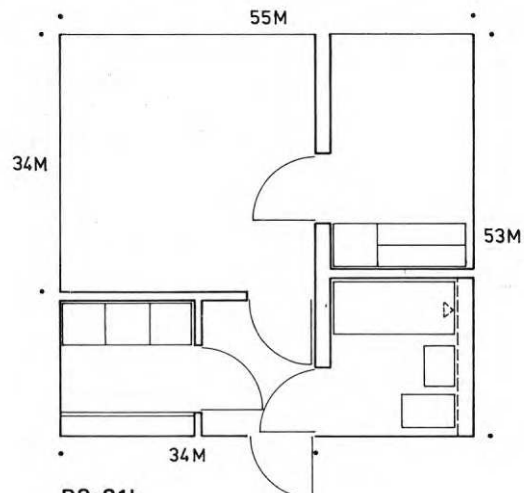

B3: 20
Lägenhetsyta: 30,4 m²
Bostadsrum: R3
Rel. kostnad: Koll. 145,1
Inspr. 132,5

Lägenhetstyp 21

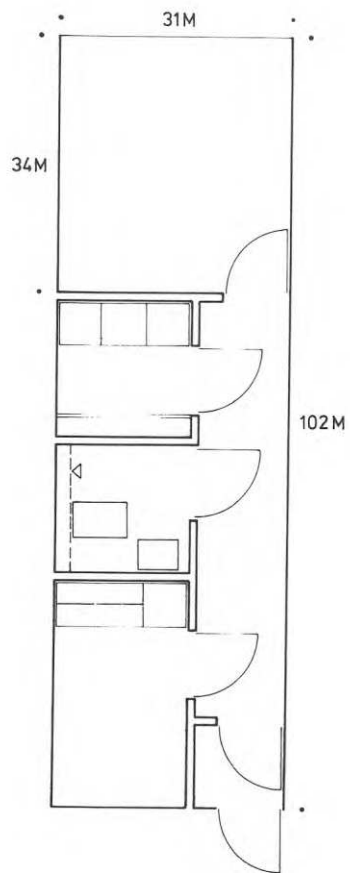

B3: 21a
Lägenhetsyta: 27,6 m²
Bostadsrum: R1
Rel. kostnad: Koll. 132,3
Inspr. 121,9

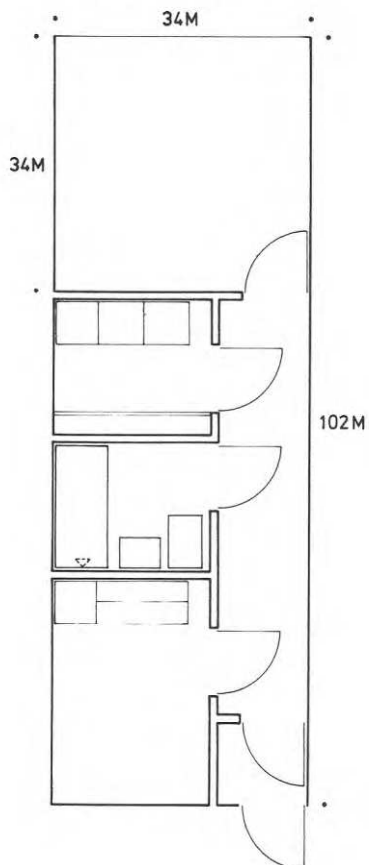
B3: 21b
Lägenhetsyta: 29,2 m²
Bostadsrum: R4
Rel. kostnad: Koll. 136,4
Inspr. 125,2

Lägenhetstyp 22

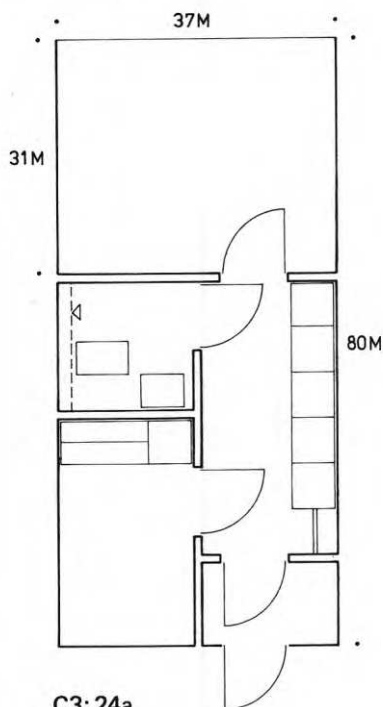
C3:22
Lägenhetsyta: 31,6 m²
Bostadsrum: R1
Rel. kostnad: Koll. 134,0
                  Inspr. 134,0

Lägenhetstyp 23

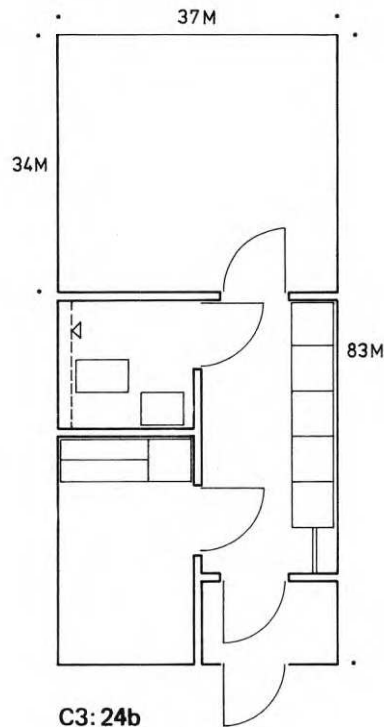

C3:23
Lägenhetsyta: 34,7 m²
Bostadsrum: R4
Rel. kostnad: Koll. 141,7
                  Inspr. 140,8

Lägenhetstyp 24

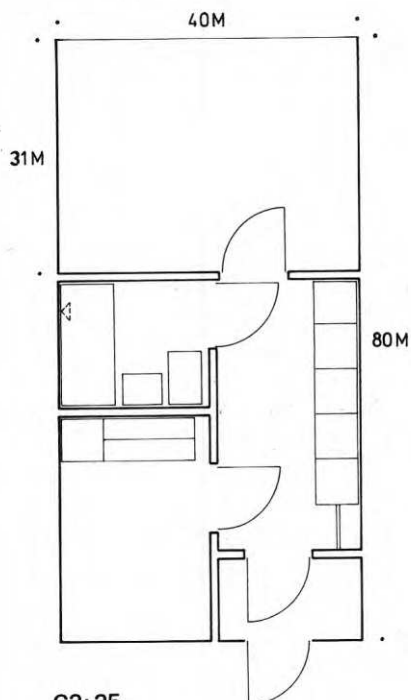

C3: 24a
Lägenhetsyta: 29,6 m²
Bostadsrum: R7
Rel. kostnad: Koll. 131,8
Inspr. 132,9

C3: 24b
Lägenhetsyta: 30,7 m²
Bostadsrum: R8
Rel. kostnad: Koll. 134,0
Inspr. 135,1

Lägenhetstyp 25

C3: 25
Lägenhetsyta: 32,0 m²
Bostadsrum: R9
Rel. kostnad: Koll. 139,5
Inspr. 139,2

5.1 Förutsättningar för kostnadsjämförelsen

Kostnadsberäkningarna har utförts i enlighet med bostadslånekungörelsens anvisningar för beräkning av låneunderlag och pantvärde. Beräkningarna innefattar endast byggnadskostnader från källargolv. Sålunda har inga kostnader för exploatering, grundläggning, finplanering eller biluppställning inräknats men däremot kostnader för VVS- och el-installationer.

I det slutliga planeringsunderlaget redovisas kostnader i relationstal, där lägenheten med den minsta kostnaden givits relationstalet ett.

Jämförande kostnadsberäkningar har för planserierna A och B dels utförts med lägenheterna förlagda i ett hus med rektangulär planform, tre våningsplan och tjugu lägenheter per plan på bägge sidor om en mittkorridor, dels med lägenheterna förlagda insprängda i anslutning till ett trapphus i ett trevånings lamellhus. Planserie A:s lägenheter har i lamellhuset antagits förlagda mellan två stycken lägenheter om 3 rok med en lägenhetsbredd motsvarande trapphusets bredd. Lägenheter med större djupmått än 71 M har visat sig svåra att spränga in på detta sätt i normala lamellhus och har därför uteslutits ur beräkningarna. Planserie B:s lägenheter har på motsvarande sätt antagits förlagda mellan två stycken lägenheter om 3 rok där den insprängda lägenhetens bredd inkräktar i varierad grad på omgivande lägenheters yta, medan trapphusets bredd givits det invändiga måttet 28 M. Lamellhusens invändiga totaldjup motsvarar normalt förekommande mått och varierar mellan 118 M och 124 M. Se FIG. 14 och 15.

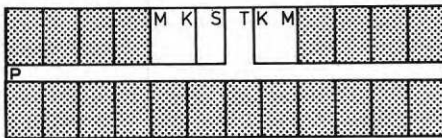
Jämförande kostnadsberäkningar för planserie C har utförts dels med lägenheterna förlagda i ett trevånings loftgångshus med tjugu lägenheter per plan dels med två lägenheter förlagda insprängda per fyra stycken lägenheter om 3 rok likaledes förlagda i ett trevånings loftgångshus. Den insprängda förläggningen har tagits med för att i någon mån ge en jämförelse med de lägenheter i serierna A och B som förlagts insprängda i lamellhus. Se FIG. 16.

Endast lägenheter med standardnivå 2 eller 3 kan förläggas insprängda.

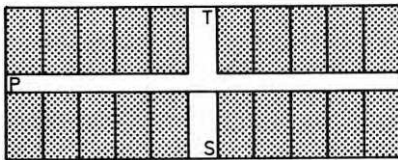
De vertikala kommunikationerna har beräknats med hänsyn tagen till gällande brandbestämmelser vad gäller maximering av våningsytan per trapphus samt vad gäller nödutrymningsvägar. När våningsytan för tjugu lägenheter per plan överstigit 500 m² har sålunda en extra kostnad per lägenhet beräknats för minskat antal lägenheter per trapphus på ett schematiskt sätt, så att kostnad för del i extra trapphus lagts på de tjugu lägenheterna. Kommunikationsytan är inräknad i våningsytan.

Kostnad för andel i klädvårdsrum, tvättstuga, skyddsrum och fastighetsförråd ingår i beräkningarna.

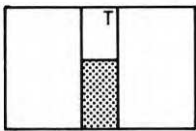
Byggnadsstommen har i beräkningarna antagits utförd i betong. Icke bärande väggar har antagits utförda i lättbetong. Fasad- och takbeklädnad har antagits vara av tegel. Invändiga tak- och

Standardnivå 1
Kollektiv förläggning

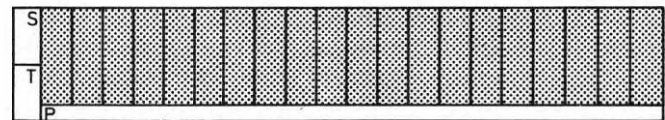

Standardnivå 2, 3
Kollektiv förläggning

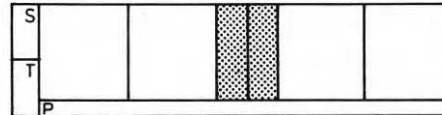

Standardnivå 2, 3
Insprängd förläggning

FIG. 14. Lägenheternas placering i olika typer av hus. Planserie A.

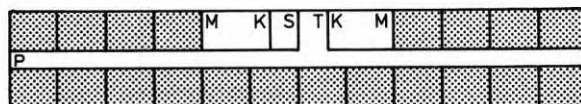

Standardnivå 3
Kollektiv förläggning

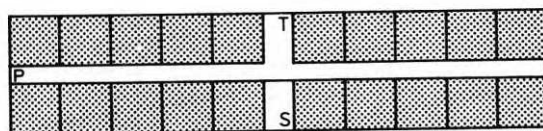

Standardnivå 3
Insprängd förläggning

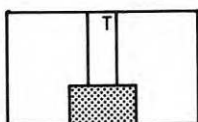
FIG. 16. Lägenheternas placering i olika typer av hus. Planserie C.

Standardnivå 1
Kollektiv förläggning

Standardnivå 2, 3
Kollektiv förläggning

Standardnivå 2, 3
Insprängd förläggning

FIG. 15. Lägenheternas placering i olika typer av hus. Planserie B.

Teckenförklaring:

- M = Matplats
- K = Kök
- S = Städ- och klädvårdsrum
- T = Trapphus
- P = Passage
- ☐ = Enpersonsbostad

väggytor har antagits vara av normal standard med undertak av gipsplattor och tapetserade väggar. Snickerier har antagits vara utförda enligt SIS.

5.2 Redovisning av kostnader

Mått och kostnadsuppgifter för de olika lägenhetstyperna framgår av vidstående uppställning.

Lägenhets- beteckning	Förläggning		Mått						Byggnadskostnad		
	Kol- lektiv	In- sprängd	Fasad- längd	Djup	Våningsyta		Lägenhetsyta		Per lä- genhet	Per m ² lä- genhetsyta	
			M	M	m ²	Reltal	m ²	Reltal	Reltal	Reltal	
A 1:	1 a	x	-	34	53	28,9	100,0	21,0	100,0	100,0	100,0
	1 b	x	-	34	56	30,0	103,8	22,0	104,8	101,9	97,3
	1 c	x	-	34	59	31,2	108,0	23,1	110,0	103,9	94,4
	2	x	-	37	53	30,8	106,6	22,6	107,6	104,0	96,6
	3	x	-	40	53	32,7	113,2	24,2	115,2	109,8	95,2
	4 a	x	-	31	71	33,3	115,2	25,0	119,1	111,1	93,3
	4 b	x	-	31	74	34,5	119,4	25,9	123,3	113,2	91,8
	4 c	x	-	31	77	35,5	122,8	26,9	128,1	115,0	89,7
	5 a	x	-	34	71	35,8	123,9	27,1	129,1	118,3	91,7
	5 b	x	-	34	74	37,0	128,0	28,2	134,3	120,6	89,7
	5 c	x	-	34	77	38,1	131,8	29,2	139,1	122,6	88,1
A 2:	6 a	x	-	34	65	30,0	103,8	22,1	105,2	109,1	103,7
	6 a	-	x	34	65	25,9	89,6	22,1	105,2	109,4	103,9
	6 b	x	-	34	68	31,0	107,3	23,1	110,0	110,9	100,8
	6 b	-	x	34	68	27,0	93,4	23,1	110,0	110,9	100,7
	6 c	x	-	34	71	32,2	111,4	24,1	114,8	113,1	98,5
	6 c	-	x	34	71	28,0	96,9	24,1	114,8	113,0	98,5
	7 a	x	-	37	62	30,8	106,6	22,9	109,1	111,4	102,2
	7 a	-	x	37	62	27,1	93,8	22,9	109,1	112,9	103,6
	7 b	x	-	37	65	32,1	111,1	24,1	114,8	113,7	99,1
	7 b	-	x	37	65	28,4	98,3	24,1	114,8	114,7	100,0
	8 a	x	-	40	62	33,0	114,2	24,8	118,1	118,1	100,0
	8 a	-	x	40	62	29,5	102,1	24,8	118,1	117,7	99,6
	8 b	x	-	40	65	34,4	119,0	26,0	123,8	120,6	97,3
	8 b	-	x	40	65	30,7	106,2	26,0	123,8	119,5	96,5
A 3:	9 a	x	-	34	71	32,2	111,4	24,1	114,8	116,0	101,1
	9 a	-	x	34	71	28,0	96,9	24,1	114,8	113,5	98,9
	9 b	x	-	34	74	33,3	115,2	25,2	120,0	118,1	98,4
	9 c	x	-	34	77	34,5	119,4	26,2	124,8	120,4	96,4
	10	x	-	37	71	34,6	119,7	26,3	125,2	120,9	96,5
	10	-	x	37	71	30,8	106,6	26,3	125,2	118,7	94,8
	11 a	x	-	37	68	33,4	115,6	25,2	120,0	118,7	98,9
	11 a	-	x	37	68	29,6	102,4	25,2	120,0	116,7	97,3
	11 b	x	-	37	71	34,6	119,7	26,3	125,2	120,9	96,5
	11 b	-	x	37	71	30,8	106,6	26,3	125,2	118,7	94,8
	12 a	x	-	40	68	35,7	123,5	27,2	129,5	125,3	96,7
	12 a	-	x	40	68	32,2	111,4	27,2	129,5	122,2	94,4
	12 b	x	-	40	71	37,1	128,4	28,4	135,2	127,8	94,5
	12 b	-	x	40	71	33,4	115,6	28,4	135,2	124,3	91,9
B 1:	13 a	x	-	49	37	30,0	103,8	21,1	100,5	105,5	105,0
	13 b	x	-	52	37	31,5	109,0	22,2	105,7	108,7	102,8
	14 a	x	-	52	40	33,1	114,5	23,8	113,3	113,4	100,0
	14 b	x	-	55	40	34,7	120,1	25,0	119,1	116,8	98,1
B 2:	15	x	-	64	37	33,2	114,9	23,7	112,9	121,7	107,8
	15	-	x	64	37	28,3	97,9	23,7	112,9	116,9	103,6
	16	x	-	64	40	35,3	122,2	25,6	121,9	127,5	104,6
	16	-	x	64	40	30,5	105,5	25,6	121,9	120,4	98,8
	17	x	-	67	37	34,7	120,1	24,8	118,1	126,1	106,8
	17	-	x	67	37	29,6	102,4	24,8	118,1	119,2	100,9
	18	x	-	70	40	38,4	132,9	28,0	133,3	135,2	101,4
	18	-	x	70	40	33,8	117,0	28,0	133,3	126,9	95,2
B 3:	19	x	-	76	37	39,0	135,0	28,1	133,8	139,0	103,9
	19	-	x	76	37	33,6	116,3	28,1	133,8	126,7	94,7
	20	x	-	76	40	41,4	143,3	30,4	144,8	145,1	100,3
	20	-	x	76	40	36,2	125,3	30,4	144,8	132,5	91,6
	21 a	x	-	52	53	36,6	126,6	27,6	131,4	132,3	100,6
	21 a	-	x	52	53	31,7	109,7	27,6	131,4	121,9	92,8
	21 b	x	-	55	53	38,6	133,6	29,2	139,1	136,4	98,1
	21 b	-	x	55	53	33,5	115,9	29,2	139,1	125,2	90,0
C 3:	22	x	-	31	102	36,9	127,7	31,6	150,5	134,0	89,0
	22	-	x	31	102	35,3	122,2	31,6	150,5	134,0	89,0
	23	x	-	34	102	40,1	138,8	34,7	165,2	141,7	85,8
	23	-	x	34	102	38,7	133,9	34,7	165,2	140,8	85,3
	24 a	x	-	37	80	34,4	119,0	29,6	141,0	131,8	93,5
	24 a	-	x	37	80	33,2	114,9	29,6	141,0	132,9	94,3
	24 b	x	-	37	83	35,6	123,2	30,7	146,2	134,0	91,7
	24 b	-	x	37	83	35,4	122,5	30,7	146,2	135,1	92,4
	25	x	-	40	80	36,9	127,7	32,0	152,4	139,5	91,6
	25	-	x	40	80	35,8	123,9	32,0	152,4	139,2	91,3

6 VÄRDERING

6.1 Analys av lägenhetsplanerna och deras egenskaper

Vid ett försök till analys av hur variationer i bredd- och djupmått samt variationer i dörrplaceringar inverkar på rummets möblerbarhet och lägenhetens planelement kan vissa tendenser spåras.

De olika breddmått vid serie A och C ger olika konsekvenser för entréutformning och möblerbarhet hos bostadsrummet:

Breddmått 31 M medger endast duschrum. Förvaringen måste lösas med klädkammare.

Breddmått 34 M medger duschrum och högskåp i entrézon, men då kan inte sängen placeras med långsida mot innervägg. Placeras dörren i hörn ryms badrum och sängen kan placeras med långsida mot innervägg. I gengäld måste förvaringen då lösas med klädkammare.

Breddmått 37 M medger duschrum och högskåp samt sängen placerad med långsida mot innervägg. Lösning med badrum är ur måttsynpunkt olämplig.

Breddmått 40 M medger alltid badrum och högskåp i entré-zonen samt sängen placerad med långsida mot innervägg.

Rummets bredd- eller djupmått bör vara minst 40 M för att sängen skall kunna placeras med långsida mot innervägg.

Av lägenheterna i serie B har de flesta entré- och hygienutrymmen samt eventuellt pentry sidoordnade i förhållande till bostadsrummet. På grund av att dörren till bostadsrummen kan placeras på rummets långsida får bostadsrummen i denna serie som regel en större möblerbarhet än rum med motsvarande mått i serierna A och C. Några planexempel med standardnivå 3 visar en variation i planorganisation så att pentryt nås från bostadsrummet. Dessa rum med två dörrar har en begränsad möblerbarhet, men entré- och kommunikationsytorna kan minimeras.

6.2 Analysjämförelsen

Man måste vara försiktig med att dra några generella slutsatser utifrån kostnadsberäkningarna. Jämförelsen mellan de olika planserierna, de olika standardnivåerna samt mellan de olika förläggningarna på hustyper måste ses mot bakgrund av de valda förutsättningarna.

FIG. 17 visar relativ kostnad per lägenhet för de olika lägenhetstyperna vid förläggning i kollektivhus. Diagrammet anger för varje lägenhetstyp också planserie, standardnivå samt det ytintervall inom vilket lägenheten ligger.

Av diagrammet framgår att planserie B:s lägenheter är avsevärt mycket dyrare än planserie A:s lägenheter med motsvarande lägenhetsyta och standardnivå. Detta antas bero på att planserie B:s lägenheter har en större fasadyta och därmed också en större erforderlig korridor- och yta än planserie A:s lägenheter. Planserie C är över huvud taget svår att jämföra eftersom dess lägenheter är mycket större än de övriga.

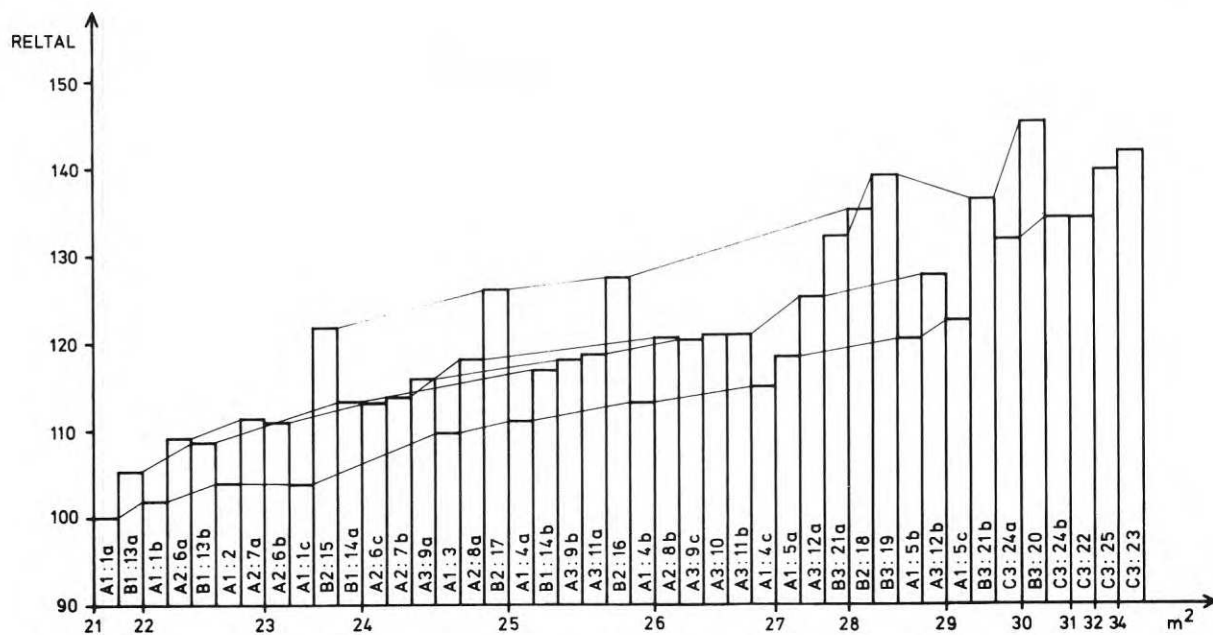

FIG. 17. Jämförelse mellan relativ kostnad per lägenhet för de olika planserierna. Lägenheterna förlagda i kollektivhus.

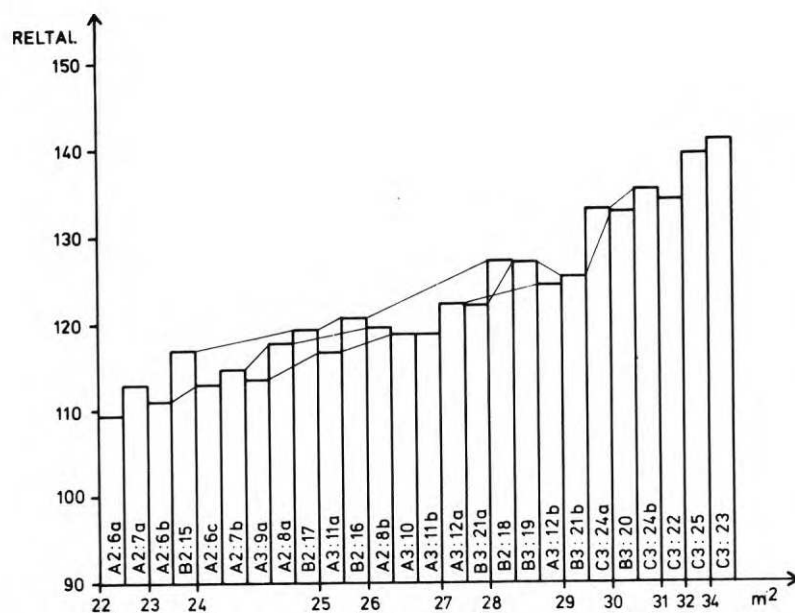

FIG. 18. Jämförelse mellan relativ kostnad per lägenhet för de olika planserierna. Lägenheterna förlagda insprängda.

Av diagrammet framgår också att lägenheter med standardnivå 1, dvs. med gruppkök, är billigare än lägenheter med standardnivå 2 och 3, dvs. med egen kokmöjlighet inom lägenheten. Då är att märka att för lägenheter med standardnivå 1 är 3 m² för del i gruppkök inräknade i lägenhetsytan. För samma kostnad kan man erhålla antingen en lägenhet med 3 m² i gruppkök eller en lägenhet utan gruppkök men med ca 1 m² större bostadsyta och egen kokmöjlighet inom lägenheten.

FIG. 18 redovisar på motsvarande sätt en jämförelse mellan relativ kostnad per lägenhet för serierna A, B och C samt för respektive standardnivå 2 och 3 med lägenheterna förlagda insprängda i vanlig hyreshusbebyggelse.

Kostnadsskillnaderna mellan de olika planserierna är här mycket små. Planserie B:s lägenheter blir avsevärt mycket billigare om de förläggs insprängda än om de förläggs i kollektivhus. För serierna A och C gäller att det föreligger ingen eller ringa kostnadsskillnad mellan förläggning insprängt och förläggning kollektivt.

För kostnad per m² lägenhetsyta gäller generellt att denna minskar med ökad lägenhetsyta.

R17:1972

Denna rapport avser projekt 149 inom Statens institut för byggnadsforskning. Försäljningsintäkterna tillfaller fonden för byggnadsforskning.

**Distribution: Svensk Byggtjänst, Box 1403, 111 84 Stockholm
Grupp: byggnadsprojektering**

Pris: 15 kronor